

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Sociální život LGBT komunity na Bali

Social Life of the LGBT community in Bali

OLOMOUC 2019 Kamila Dostálová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Filip Lexa

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:

Podpis:

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá LGBT komunitou na Bali a jejím sociálním životem. Hlavním cílem práce je zjistit, jakých forem nabývají sociální aktivity LGBT Indonésanů na balijském ostrově a jakým způsobem je jejich sociální život ovlivňován činností místní LGBT organizace Gaya Dewata. Vlastní výzkum využil metodu polostrukturovaných rozhovorů a komunikačními partnery se stali pracovníci již zmíněné organizace, jejichž většina se identifikuje právě jako LGBT.

Jméno autora: Kamila Dostálová

Jméno vedoucího práce: Mgr. Filip Lexa

Název fakulty – katedry: Filozofická fakulta – Katedra asijských studií

Název práce: Sociální život LGBT komunity na Bali

Počet stran: 62

Počet znaků včetně mezer: 97 910

Počet použitých zdrojů: 57

Počet příloh: 2 (na CD)

Klíčová slova: LGBT, komunita, sociální život, Bali, Gaya Dewata, gay klub

Děkuji Mgr. Filipovi Lexovi za cenné rady a čas, který mé práci věnoval.

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	ZÁKLADNÍ POJMY	11
2.1	LGBT komunita	11
2.2	Sociální život LGBT komunity	11
3	LGBT KOMUNITA V INDONÉSII	13
3.1	Specifické indonéské identity	13
3.1.1	<i>Waria</i>	13
3.1.2	<i>Tomboi</i>	14
3.1.3	<i>Bugisové a pátý gender</i>	15
3.2	Aktivismus	16
3.3	Akceptace	17
3.4	Rodinný princip	18
3.5	LGBT versus náboženství	19
3.6	Práva	20
3.7	LGBT krize	22
4	SOCIÁLNÍ ŽIVOT LGBT KOMUNITY V INDONÉSII	24
4.1	Tempat ngeber	24
4.2	Nákupní centra	25
4.2	Diskotéky	26
4.4	Domácká místa	26
4.5	Lesbická komunita	27
5	METODIKA	28
5.1	Gaya Dewata	28
5.2	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	28
5.3	Rozhovor	29
5.4	Výběr komunikačních partnerů	30
6	LGBT KOMUNITA NA BALI	32
7	SOCIÁLNÍ ŽIVOT LGBT komunity na Bali	35
7.1	Gay bary a kluby	35
7.2	Sauny a spa	36
7.3	Veřejná prostranství	38
7.4	Nákupní centra a jiná domácká místa	39
8	PŘÍNOS ORGANIZACE GAYA DEWATA DO SOCIÁLNÍHO ŽIVOTA LGBT KOMUNITY NA BALI	41
8.1	Hlavní přínos	41

8.2	Akce pořádané organizací Gaya Dewata	43
8.2.1	<i>Workshopy a meetingy</i>	43
8.2.2	<i>Focus group discussion</i>	43
8.2.3	<i>Mister dan Miss Gaya Dewata</i>	45
8.3	Vztahy a sociální život	47
8.3.1	<i>Společenské vztahy pracovníků</i>	48
8.3.2	<i>Sociální vazby uvnitř YGD</i>	49
8.3.3	<i>Sociální život pracovníků YGD</i>	50
8.4	YGD jako komunita	53
9	ZÁVĚR	55
	SEZNAM ZDROJŮ	57

Ediční poznámka

U indonéských slov je využito moderního zápisu indonéštiny. Cizojazyčné výrazy nejsou skloňovány a jsou vyznačeny kurzívou pouze při prvotním použití v textu.

Cizojazyčné zdroje v této práci byly přeloženy autorkou práce. Zdroje jsou uvedeny v citační formě ČSN ISO 690.

1 ÚVOD

Indonésie je domovem pro stovky odlišných etnik s různorodými kulturami, což představuje i ve svém oficiálním mottu „*Bhinneka Tunggal Ika*“, v překladu „jednota v rozmanitosti“. Jak moc však Indonésie vítá rozmanitost v ohledu sexuality a genderové identity? Problematika ohledně LGBT komunity se napříč světem diametrálně liší – zatímco někde zůstává homosexualita trestána smrtí, v jiných zemích LGBT lidé úspěšně bojují za svá práva a rovnost s ostatními. V kontrastu s tímto pokrokem především zemí západního světa stojí Indonésie, která se v případě tolerance vůči minoritám zdánlivě vrací v čase. Téma LGBT je díky svému překotnému vývoji stále aktuální, o to víc právě v rozmanité Indonésii.

Postoj společnosti vůči této komunitě přímo ovlivňuje její společenský život, hraje významnou roli v míře otevřenosti a veřejnosti socializace – v prostředí, kde je homosexualita zločinem, například nebudou otevřeně operovat gay kluby. V rámci celého indonéského souostroví je jedinečným případem ostrov Bali, který je v porovnání s vedlejšími ostrovy považován za velmi přívětivé místo pro komunitu a nese nálepku „*LGBT-friendly*“. Proč je tomu tak?

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jakých forem nabývá sociální život LGBT komunity na Bali a tyto formy popsat. Jako zdroj informací pro tento výzkum poslouží rozhovory se členy místní organizace Gaya Dewata, zaměřené na prevenci nemoci HIV u členů komunity. Ačkoliv se dnes většina podobných organizací v Indonésii zaměřuje právě na prevenci HIV, význam organizační činnosti indonéské LGBT komunity ve svých začátcích spočíval výhradně v pořádání společenských událostí a zprostředkování zábavy pro členy komunity. Do jaké míry obohacuje Gaya Dewata sociální život komunity v současnosti?

Hlavním zdrojem inspirace pro tuto práci se stala kniha *The Gay Archipelago* od amerického antropologa Toma Boellstorffa. *The Gay Archipelago* je rozsáhlý etnografický výzkum z let 1998 až 2005, který popisuje formování LGBT identit v celém souostroví. Tato kniha zůstává naprostým unikátem v tématu LGBT Indonésie, na který odkazuje drtivá většina dalších nově vznikajících prací. Ačkoliv žádná jiná publikace neshrnuje veškeré poznatky o této problematice v takovéto míře, s přibývajícími lety však začíná být i *The Gay Archipelago* v některých ohledech již lehce zastaralé. Tato práce se snaží poznatky aktualizovat pro balijské prostředí.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část popisuje specifické identity indonéské LGBT identity a všechny vlivy, které ovlivňují jejich postavení v místní společnosti. Jsou zde také představeny i hlavní formy sociálního života. Na tyto poznatky navazuje praktická část, která je zasazuje do kontextu ostrova Bali pomocí vlastního výzkumu. Předmětem zkoumání je realita života balijské LGBT komunity, způsob trávení volného času, místní organizace Gaya Dewata a její vliv na tyto formy socializace.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

2.1 LGBT komunita

Pojem LGBT je akronymem označujícím lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby, tedy osoby sexuální či genderové menšiny.¹ Termín LGBT komunita odkazuje na kolektivní identitu vytvořenou kolem sociálních a vztahových vazeb mezi těmito lidmi.²

Předmětem kritiky u akronymu LGBT bývá, že neobsahuje veškeré minority, které se v komunitě vyskytují. Proto se často používá i zkratky LGBTQ+, která implikuje větší rozmanitost, nebo rovnou zkratky LGBTTTQQIAA (lesbian, gay, bisexual, transgender, transsexual, two-spirited, queer, questioning, intersex, asexual, ally). Tento termín však není moc praktický, a i přes svou pojmovou rozsáhlost nemá šanci zahrnout všechny již existující nebo nově pojmenovávané identity.³ Jednodušší LGBT se tedy obvykle používá v obecném smyslu všech neheterosexuálních nebo necisgender⁴ identit.

Pro jednodušší zápis i pro účely této práce, která se zaměřuje především na v komunitě převládající identity, tedy gaye, lesby a transgender osoby, je zde využíváno právě obvyklejší kratší zkratky.

2.2 Sociální život LGBT komunity

Pojem „sociální život“ v této práci označuje proces socializace, tedy trávení času s přáteli ve chvílích volna a příležitosti pro osobu se v daném místě setkávat s ostatními. Otázka sociálního života LGBT se tedy zaměřuje na způsoby společného trávení volného času mezi členy této komunity. Se společenským životem LGBT bývají nejčastěji spojovány gay kluby, tematicky rozmanité festivaly, anebo také pride pochody. Ačkoliv původně začínaly jako protesty za práva, velkou částí komunity jsou nyní už spíše vnímány jako společenské akce, jejichž předmětem je oslava vlastní odlišné identity.⁵

¹ INSTITUTE OF MEDICINE. *The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People: Building a Foundation for a Better Understanding*. Washington, DC: National Academies Press, 2011. ISBN 9780309210621.

² SHANKLE, Michael D. *The handbook of lesbian, gay, bisexual, and transgender public health: a practitioner's guide to service*. New York: Harrington Park Press, 2006. ISBN 9781560234968.

³ DALEY, Bill. Why LGBT initialism keeps growing. In: *Chicago Tribune*. [online] 2.6.2017 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z <https://www.chicagotribune.com/lifestyles/sc-lgbtqia-letters-meaning-family-0606-20170602-story.html>.

⁴ Necisgender: jiná než cisgender identita. Cisgender: označení pro lidi, jejichž genderová identita odpovídá pohlaví, které jim bylo přiděleno při narození.

⁵ BRUCE, Katherine McFarland. *Pride Parades: How a Parade Changed the World*. New York: New York University Press, 2016. ISBN 9781479869541.

Stav společnosti a její míra přijetí LGBT komunity významně ovlivňuje bohatost jedincova společenského života zejména ve veřejném prostoru, a tento stav se liší napříč rozdílnými národy a kulturami. Za nejvíce přívětivý prostor pro LGBT komunitu se považuje západní svět, tedy především Evropa a Severní Amerika.

3 LGBT KOMUNITA V INDONÉSII

Indonésie, jakožto 4. nejlidnatější země světa, ve které počet obyvatel dosahuje přes 269 milionů⁶, musí být logicky domovem i velkému počtu sexuálních a genderových menšin. Tato část práce má za úkol představit LGBT komunitu v kontextu indonéské společnosti.

3.1 Specifické indonéské identity

V této kapitole je představena indonéská LGBT komunita z hlediska identit, které se postupem času v místní společnosti zformovaly a jsou pro Indonésii specifické.

Na identitě gayů a leseb zde není nic neobvyklého, ale za zmínku stojí, že tyto dvě komunity většinou kopírují klasický stereotyp heterosexuálních vztahů, kdy jeden z partnerů zastává femininní roli, a ten druhý tu maskulinní. Například, zženštilí homosexuál si hledá partnera, který je vyobrazením pravé mužnosti. Tento maskulinně-femininní binarismus ovlivňuje homosexuální vztahy po celém světě, ale dá se říct, že v Indonésii obzvlášť.⁷

3.1.1 Waria

Waria ve své podstatě v komunitě nalézá místo ve skupině transgender lidí. Toto označení má původ ve spojení slov *wanita* (žena) a *pria* (muž). Jedná se o jedince narozené s mužským pohlavím, kteří se svým vyjadřováním a sebereprezentací drží stereotypního obrazu ženy.⁸

První poznatky o waria se datují až od začátku 19. století, kdy se začaly objevovat informace o zženštilých mužích v obchodních centrech Indonésie na pobřeží ostrovů, ale někdy i na prostém venkově, a byli spojováni s pokleslou zábavou a sexuální prací. S vyhlášením Indonéské republiky a s ním spojeným vznikem nových politických proudů, došlo k marginalizaci této skupiny především na nátlak ze strany muslimů, a hlavně v oblastech, kde mělo silnou přítomnost hnutí Muhammadiyah.⁹ Během šedesátých let waria nabraly na viditelnosti a získaly ve společnosti jméno zejména jako prostitutky a umělkyně múzických umění, avšak s přijetím na tom ještě nebyly tak dobře.

⁶ *Worldometers: Indonesia Population* [online]. 2019 [cit. 16.6.2019]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population>

⁷ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. Princeton: Princeton University Press, 2005. ISBN 9780691123349. s. 158.

⁸ BOELLSTORFF, Tom. Playing Back the Nation: Waria, Indonesian Transvestites. *Cultural Anthropology*, vol. 19, no. 2, 2004, pp. 159–195. [cit. 12.1.2019]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3651553.

⁹ Muhammadiyah je v Indonésii hlavní muslimskou nevládní organizací založenou v roce 1912.

Přes den skoro nikdy nevycházejí z domu, aby se vyhnuly agresivnímu chování. Ženské oděvy nosily pouze v noci ve spojení se svými typickými aktivitami.¹⁰

Největší posun byl pak zaznamenán v průběhu let následujících, hlavně v letech osmdesátých, kdy zženštilé chování a nošení šatů bylo již na denním pořádku a charakteristickým povoláním byla pro waria práce v salonu krásy. I v dnešní době je typickým předpokladem, že právě waria bude zkrášlovat nevěstu v rodině v její svatební den. Většinou vyhledávají jako celoživotní partnery cisgender heterosexuály, jelikož vlastní tužbu vnímají jako heterosexuální, tedy touhu femininity k maskulinitě. Málokdy projdou operativní změnou pohlaví, kromě vysoké ceny ve svém pohlaví vidí význam a operací by o svou identitu waria přišly. Vlastní feminizace, kromě líčidel, dlouhých vlasů a ženského oblečení, jim často postačuje ve formě plastiky prsou nebo pouhých vycpávek. Tato komunita se tedy nedá považovat za rovnou typické male-to-female komunitě, ale je indonéským specifíkem.¹¹

3.1.2 Tomboi

Tomboi je termín převzatý z ciziny a v kontextu akademické literatury na téma LGBT komunity v Indonésii odkazuje na homosexuální ženu s maskulinním projevem vlastního genderu.¹²

„V rámci komunity tomboi probíhá aktivní debata o tom, zda jsou subkategorií leseb anebo stojí o samotě jako transgender komunita.“¹³ Vlastní vnímání identity se totiž u tomboi dost liší. Zatímco jiní se považují za ženu, která se pouze navenek prezentuje typicky maskulinním oblečením, někteří o sobě hovoří jako o mužské duši uvězněné v ženském těle, jak je tomu běžně u transgender osob. Stejně jako u waria se jejich nekonformnost vůči genderovým stereotypům také projevuje už v dětství, narozdíl od většiny gayů a leseb, kteří na svou identitu přijdou v průběhu let a spíše až během puberty nebo po ní. Waria je oproti tomboi identitě ovšem součástí veřejné kultury a v oblasti sexuality se paralela mezi těmito dvěma identitami taky nedá nalézt; tomboi a femme lesby¹⁴ typicky tvoří ideální pár, ale pro waria není běžné, aby měli sexuální vztah s gay muži.¹⁵

¹⁰ BOELLSTORFF, Tom. *Playing Back the Nation: Waria, Indonesian Transvestites*.

¹¹ BOELLSTORFF, Tom. *Playing Back the Nation: Waria, Indonesian Transvestites*.

¹² BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 9, 159.

¹³ Tamtéž, s. 160.

¹⁴ Femme je v lesbické subkultuře přezdívka pro lesbu, jejíž vzhled a chování je tradičně ženské.

¹⁵ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 161, 163.

Většina lesbických vztahů se drží heteronormativních představ společnosti, tedy spojení feminity a maskulinity, kde maskulinní stranu představuje právě tomboi. Není běžné, aby spolu tomboi tvořily jeden pár.¹⁶

3.1.3 Bugisové a pátý gender

Další indonéskou jedinečností je tzv. pátý gender u Bugisů, etnika žijícího na ostrově Sulawesi. Kromě ženy a muže, rozlišují ještě *calalai*, přirovnatelný ke konceptu waria, *calalai* – společností lépe tolerovaný tomboi, a *bissu*. Bissu je název pro nebinární identitu ve společnosti obsazující pozici, kterou nejlépe popisuje slovo „šaman“. Porozumění *bissu* kultury přesahuje až do víry a spirituálního světa; jsou považováni za spirituální lídry a léčitele. Oblékají se nejednoznačně a kombinují ženské i mužské vzhledové prvky – podle Bugisů „pouze člověk, který ztělesňuje energii muže i ženy, je dostatečně silný, aby mohl kontaktovat duchovní svět.“¹⁷ Musí žít v askezi a celibátu.¹⁸

Identita *Bissu* sahá tak daleko do minulosti, jako vznik Bugisů. V 50. letech 20. století, kdy začalo růst islámské hnutí, byly místní kulturní praktiky spojené s *bissu* potlačeny. Od té doby musely být rituály prováděny skrytě. Po pádu Suhartova režimu v roce 1998 ovšem došlo ke změně a *bissu* byli znovu přijati jako součást kultury. Nejdůležitější rolí *bissu* je udělovat požehnání pro dobrou sklizeň a ochranu společnosti před přírodními katastrofami. *Bissu* se také účastní rituálů a obřadů souvisejících se životním cyklem, tedy s událostmi spojenými s narozením, úmrtí a manželstvím.¹⁹

Podle všeho jsou tedy *bissu* spíše kulturní záležitostí. Jsou to jedinci vyvolení tradicí a zdá se, že nedojdou k sebepoznání tím stejným způsobem, jako například homosexuálové. Zmínku ve spojitosti s indonéskou LGBT komunitou si ovšem jistě zaslouží, hlavně díky nebinární povaze této identity, která jinak v Indonésii téměř nemá jinou reprezentaci, a i právě díky faktu, že je nazývána pátým genderem.

¹⁶ Tamtéž, s. 97.

¹⁷ DAVIES, Sharyn Graham. Challenging gender norms: five genders among Bugis in Indonesia. Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2007. ISBN 0495092800. s. 86.

¹⁸ Tamtéž, s. 89-90.

¹⁹ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 91-93.

3.2 Aktivismus

LGBT hnutí v Indonésii bylo započato komunitou waria v 60. letech minulého století v Jakartě a inspirovalo mnoho gayů a leseb, aby poté v 80. letech založili svoje vlastní organizace.²⁰ V tomto období totiž gayové a lesby o sobě začali poprvé uvažovat jako o náležejících k jedné komunitě, hlavně díky kontaktu se západním světem, který přinášela média.²¹

Organizační činnost měla v indonéském měřítku však trochu jinou podobu než ve světě. Hlavní náplní organizační práce u gay mužů bylo pořádání událostí, pouze málo jednotlivců se účastnilo aktivismu v té podobě, jak byl znám ze západu. Zásadní role měly dané organizace ve vytváření zábavních akcí a podporování společenského života gayů, např. zakládáním volejbalových klubů. Tyto organizace většinou menšího rozměru vydržely jen pár let, pokud se nerozhodly orientovat se na osvětu o HIV, na kterou bylo možnost dostat mezinárodní financování. LGBT organizace se ze začátku zřídka zapojovaly do problematiky sociálních práv komunity anebo jejího zviditelnění. Absence politického aktivismu je také důvodem, proč LGBT Indonésani byli tak dlouho neviditelní ve vlastní společnosti.²²

Lesbické ženy se taktéž od 80. let zabývaly organizační činností, pracovaly hlavně na budování silnějšího komunitního citění a řešily problémy feministického rázu²³, ale specificky lesbických organizací bylo vždy pomálu. Jejich vyloučení z problematiky ohledně HIV/AIDS, znemožnilo přísun financování, a tak většinou nebylo možné udržet pravidelné pořádání aktivit a celkový chod spolku, a proto byly odsouzeny k zániku. V současnosti neexistuje žádná lesbická organizace, která figuruje na národní úrovni.²⁴

Aktivity komunity byly nepravidelné a oproti LGBT aktivismu ve světě periferní. V polovině devadesátých let došlo k poklesu míry angažovanosti, protože homosexuálové zapojení do práce v organizacích si stěžovali na to, že komunita gayů se zajímá pouze o zábavu a tato nálada neblaze ovlivnila další posun v organizační činnosti.²⁵ Skupiny se potýkaly s problémy a nevěděly, jak bojovat za svá práva.²⁶

²⁰ SUVIANITA, Khanis. Human Rights and the LGBTI Movement in Indonesia. *Asian Journal of Women's Studies* 19(1):127-138. January 2013 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/12259276.2013.11666145>

²¹ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*.

²² BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 140-142.

²³ SUVIANITA, Khanis. Human Rights and the LGBTI Movement in Indonesia.

²⁴ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 147, 224.

²⁵ Tamtéž, s. 224.

²⁶ SUVIANITA, Khanis. Human Rights and the LGBTI Movement in Indonesia.

Na začátku nového století k růstu aktivismu znovu došlo, počínaje rokem 2006 konečně také i na lidskoprávní úrovni. Až do založení organizace Arus Pelangi nebyla v Indonésii žádná skupina, která by shromažďovala informace o násilí vůči homosexuální a transgender komunitě a poté je využívala v boji za lidská práva.²⁷ Další vlna aktivismu přichází v současnosti jako reakce na anti-LGBT nálady ve společnosti i politické situaci.

Během let vzniklo i zaniklo mnoho organizací, za zmínku však stojí organizace Gaya Nusantara, původně Lambda Indonesia. Založil ji v roce 1981 Dede Oetomo²⁸, jakožto jednu z prvních otevřeně LGBT organizací v Asii.²⁹ Lambda Indonesia byla přetvořena a v roce 1987 přejmenována na GAYa Nusantara. Tato organizace doteď představuje jednu z těch nejznámějších pro indonéskou LGBT komunitu. *Gaya* v překladu znamená styl, ale kapitalizace písmen upozorňuje na podobnost ke slovu *gay*. *Nusantara* je indonéským termínem pro souostroví, a taktéž je využíván jako přezdívka pro celou Indonésii. Název i celá organizace tedy spojuje komunitu v národním rozsahu a mnoho dalších organizací, které vznikaly v 90. letech, operujících spíše na lokální úrovni, přebraly jméno „GAYa X“, např. GAYa Betawi v Jakartě, GAYa Dewata na Bali, která je předmětem praktické části této práce, GAYa Celebes v Makassaru, a spoustu dalších.³⁰

V současnosti mají aktivní organizace bohužel ještě daleko k úspěšnému aktivismu na poli lidských práv a tolerance společnosti.

3.3 Akceptace

Nejtrvalejším západním stereotypem, co se týče homosexuality a transgenderismu v Indonésii je, že tato oblast je vůči LGBT komunitě tolerantní. Ačkoliv silně přítomný heterosexismus³¹ v Indonésii neznamena homofobii, zdejší situace se nedá vykládat ani jako akceptace. Nedostatek veřejného napadání komunity tedy doteď často vedl neindonéskou populaci k tomu, aby zdejší kulturu za akceptující považovala.³²

²⁷ IRELAND, Doug. Indonesia: Gays Fight Sharia Laws. In: *ZNet*. [online]. 18.10.2006 [cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <https://zcomm.org/znetarticle/indonesia-gays-fight-sharia-laws-by-doug-ireland/>.

²⁸ Dede Oetomo je významný aktivista za LGBT práva v Indonésii a expert na problematiku genderu. Je to také lingvista a autor několika knih.

²⁹ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*, s. 224, *GAYa Nusantara* [online]. ©2017 [Cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <https://gayanusantara.or.id/info-lgbtq/lgbtiq-history/>.

³⁰ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*, s. 141.

³¹ Heterosexismus odkazuje na ideologii, která říká, že heterosexuality je jedinou přirozenou nebo morální sexualitou.

³² BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 222-223.

V případě Indonésie se jedná spíše o toleranci v podobě bezproblémové soužití komunity ve společnosti založené na ignoraci. Společnost komunitu ignoruje tak dlouho, dokud zůstává ve svých mezích, není ve společnosti hlasitá a nezasahuje do tradic.³³

Přítomnost tolerance se však dá do určité míry měřit u rozdílných skupin uvnitř komunity. Nejlépe jsou na tom waria, jejichž „tradice“ je v indonéské kultuře již dlouho známá. V indonéské společnosti jsou viditelnější v mnohem větší míře než komunita gayů a leseb a patrně i společností lépe přijímány ve srovnání s akceptováním transgender komunity ve světě.³⁴

Komunita waria je tolerována, dokonce až očekávána, zejména v oblasti místní zábavy a kosmetických salonů. V médiích a televizi jsou zobrazovány poměrně ve velké míře, avšak většinou jako komický prvek, což sdílí i s komunitou gayů.³⁵ Nejaktuálnějším příkladem může být videoreklama řetězce obchodních domů Ramayana z ledna 2019 na serveru Youtube, kde dotyčný gay zkrášluje zákazníci, ale po příchodu mužského zákazníka se i přes nedokončení předchozí práce vrhne hned na něj s komicky přehnaným zaujetím.³⁶

3.4 Rodinný princip

S akceptací bývají nejčastěji největší problémy v prostředí rodiny, ačkoliv by zrovna tato jednotka měla být pro jedince tím nejbezpečnějším místem. Hlavním problémem bývá skutečnost, že LGBT člen rodiny nemá možnost s osobou stejného pohlaví uzavřít sňatek a založit rodinu vlastní, a tím v očích ostatní ve společnosti selhává. Manželství je totiž v Indonésii považováno za naprostý základ, je to obřad, díky kterému jedinec vstupuje do dospělosti.³⁷

A když Indonéský stát prohlásí, že rodina je základní jednotkou národa, má v představě určitý typ rodiny, do kterého LGBT nezapadá. Protože volba sňatku zde nevychází z romantických představ, od většiny členů komunity se očekává, že i přes svoji identitu heterosexuální sňatek uzavrou. Někteří LGBT Indonésané tento princip díky

³³ GOLMMER, Anggatira. It's OK to be gay in Indonesia so long as you keep it quiet. In: *DW.com* [online]. 2.3.2011 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/its-ok-to-be-gay-in-indonesia-so-long-as-you-keep-it-quiet/a-6456222>.

³⁴ BOELLSTORFF, Tom. Playing Back the Nation: Waria, Indonesian Transvestites.

³⁵ BOELLSTORFF, Tom. Playing Back the Nation: Waria, Indonesian Transvestites.

³⁶ BAYAR SETENGAH, BANYAK MAU! #KerenNggakHarusMahal [online reklama]. Ramayana Department Store, 3. 1. 2019. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=4jveSzuu3TE>

³⁷ FORSHEE, Jill. Culture and Customs of Indonesia. 1. vyd. Westport: Greenwood Publishing Group, 2006. ISBN 0-313-33339-4. s. 162.

tradici, která v nich byla zakódovaná, ani nezpochybňují, a heterosexuální sňatek berou za samozřejmý.³⁸ Pokud někdo odmítá, jediným východiskem častokrát bývá od rodiny odejít a přerušit kontakty.³⁹

Hlavní doktríny v islámu, křesťanství i hinduismu také považují manželství za nezbytné. Náboženství je důležitou součástí života Indonésanů, ale také však ztěžuje jedincův život, minimálně v ohledu sebezpřijetí.⁴⁰

3.5 LGBT versus náboženství

Ačkoliv Indonésie je největší muslimskou zemí světa, její právní systém není založený na islámském právu. Je to země postavená na Pancasila.⁴¹ Jedním z principů je nicméně povinná náboženská příslušnost, a Islám, jako náboženství v Indonésii s největším počtem stoupců (přes 87% populace⁴²), tedy svými zásadami společnost do určité míry ovlivňuje a většina LGBT Indonésanů se v kontextu náboženství musí se svou identitou vypořádat právě v rámci nejrozšířenějšího islámu.⁴³

V muslimských společnostech bývá vůči LGBT komunitě vysoká netolerance a velmi rozšířené porušování lidských práv. Většina muslimských zemí má zákony proti homosexualitě a v Súdánu, Saúdské Arábii, Spojených arabských emirátech a Jemenu se homosexualita dokonce trestá smrtí.⁴⁴ Indonésie je však domovem pro diverzifikovanou společnost se svou vlastním unikátní formou islámu, který se s podobou islámu v arabském světě nedá srovnávat.⁴⁵

³⁸ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 154, 198, 202.

³⁹ GOLMMER, Anggatira. It's OK to be gay in Indonesia so long as you keep it quiet. In: *DW.com* [online]. 2.3.2011 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/its-ok-to-be-gay-in-indonesia-so-long-as-you-keep-it-quiet/a-6456222>.

⁴⁰ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 103.

⁴¹ Pancasila, neboli pět pilířů je seznam zásad a filozofický základ pro Indonéskou republiku a jedním z bodů je víra v jednoho Boha.

⁴² World Population Review: Indonesia Population [online]. ©2019 [cit. 26.4.2019]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population>

⁴³ BOELLSTORFF, Tom. Between Religion and Desire: Being Muslim and Gay in Indonesia. *American Anthropologist*, Vol. 107, No. 4., 1.12.2005, pp. 575-585 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3567376>. s. 576-581.

⁴⁴ KLIGERMAN, Nicole. Homosexuality in Islam: A Difficult Paradox. *Macalester Islam Journal*: Vol. 2: Iss. 3, Article 8. The Berkeley Electronic Press, 2007 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <http://digitalcommons.macalester.edu/islam/vol2/iss3/8>. s. 10.

⁴⁵ HAMID, Shadi. What's different about Islam in Malaysia and Indonesia? In: *Brookings* [online]. 7.7.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2016/07/07/whats-different-about-islam-in-malaysia-and-indonesia/>.

Co je ovšem u obou těchto oblastí podobné je naprosté přehlížení lesbické komunity. Lesbická aktivita v muslimských zemích obvykle probíhá bez povšimnutí. Ve společnosti orientované na muže se ženám celkově nevěnuje moc pozornosti.⁴⁶

Hřích v kontextu sexuality je v islámu definován hlavně jako nemanželský styk mezi mužem a ženou. Nejednoznačné verše v Koránu mířené na homosexualitu a podobné odlišnosti nabízí rozdílné výklady. Kvůli tomu, že homosexualita unikala veřejnému komentáři, hlavní boj s vlastní identitou tedy donedávna probíhal zejména v jedinci samotném. Někteří homosexuální Indonésané svou odlišnost vnímají jako zkoušku od Boha, kterou musí překonat. Jiní věří, že vševědoucí moudrý Bůh je stvořil k obrazu svému, a proto s nimi nemůže být nic v nepořádku, a jsou tu i tací, kteří svou orientaci sice za hřích považují, ale tento hřích odčiní, pokud se ožení za ženu a mají s ní rodinu.⁴⁷

3.6 Práva

Ačkoli v oblasti práva a zákonů na tom LGBT komunita v Indonésii není tak špatně v porovnání s již zmíněnými muslimskými zeměmi v arabském světě, a sex mezi dvěma jedinci stejného pohlaví není nelegální, nachází se zde ovšem pár speciálních výjimek, kde je homosexualita kriminalizována v různých formách v pěti místních nařízeních. Jmenovitě se jedná o provincii Jižní Sumatra, město Palembang, Banjar na Jižním Kalimantanu, Tasikmalaya na Západní Jávě a Padang Panjang na Západní Sumatře.⁴⁸

Speciálním případem je navíc Aceh, který je jedinou provincií Indonésie, kde platí právo šaría. Stanovy z roku 2014 zde sexuální aktivitu pro nesezdané páry, konsensuální sex mimo manželství a sexuální styk stejného pohlaví oficiálně zavedly jako trestné činy. V některých případech zákon dovoluje až 200 ran bičem jako formu trestu.⁴⁹ Zbytek Indonésie ve svém trestním zákoníku výslovně nezakazuje vztahy stejného pohlaví, avšak podle indonéského zákona o pornografii je homosexualita definována jako sexuální

⁴⁶ WHITAKER, Brian. Everything you need to know about being gay in Muslim countries. In: *The Guardian* [online]. 21.6.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/21/gay-lgbt-muslim-countries-middle-east>.

⁴⁷ BOELLSTORFF, Tom. Between Religion and Desire: Being Muslim and Gay in Indonesia. str. 575 - 580

⁴⁸ UNDP, USAID. Being LGBT in Asia: Indonesia Country Report. Bangkok, 2014. s.22-23.

⁴⁹ Amnesty International. Indonesia: Criminalization of consensual intimacy or sexual activity for unmarried couples in Aceh must end. 27.10.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/582c80894.html>

deviace.⁵⁰ V praxi to znamená, že veškerý homosexuální obsah je označen za pornografii a je tedy přirozeně zakázán. Kritici pornografického zákona říkají, že jeho obsah je otevřen širokému výkladu, a proto může být a je orgány zneužíván k diskriminaci komunity.

Není žádným překvapením, že stejnopohlavní páry nemůžou ani legálně uzavřít sňatek. Zákon o manželství explicitně zmiňuje, že je to svazek mezi ženou a mužem, což jsou jediné dvě oficiálně uznávané genderové identity. Tento fakt ztěžuje život i transgender osobám, protože nesoulad mezi jejich pohlavím uváděným na dokumentech a jejich vzhledem způsobuje problémy v okruhu cestování, podnikání, přístupu ke službám a podobně. Požádat o úřední změnu je možné až po podstoupení operativní změny pohlaví, která je ovšem častokrát pro mnoho Indonésanů záležitostí nedostupnou. Místní úřady občasně ve změně identity na dokladech udělují výjimky, zvláště pokud žádost dotyčného obhajuje nějaká místní LGBT organizace.⁵¹

V oblasti práva Indonésie tedy selhává zejména v ochraně lidských práv. Lidská práva LGBT komunity jsou porušována každý den, ať již ze strany institucí nebo běžných občanů.

Toto se snaží řešit tzv. *Yogyakarta Principles* („Principy z Yogyakarta“). Tento dokument vznikl v roce 2006 díky skupině mezinárodních expertů na lidská práva jako reakce na nehostinnou atmosféru Indonésie a v roce 2017 byl doplněn o další zásady. Tyto zásady a novější příloha obsahují soubor pravidel, jejichž cílem je aplikovat standardy mezinárodního práva v oblasti lidských práv s cílem řešit zneužívání lidských práv lesbiček, homosexuálů, bisexuálů, transgender a intersex⁵² lidí v Indonésii.⁵³

Události posledních let však tyto snahy podkopává narůstající anti-LGBT sentiment díky tzv. „LGBT krizi“.

⁵⁰ HIDAYANA, Irwan Martua. Does the fatwa on homosexuals in Indonesia matter? In: *The Conversation* [online]. 2.4.2015 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://theconversation.com/does-the-fatwa-on-homosexuals-in-indonesia-matter-39531>.

⁵¹ UNDP, USAID. Being LGBT in Asia: Indonesia Country Report. Bangkok, 2014. s.21.

⁵² Intersex člověk je jedinec, který se narodí s reprodukční nebo sexuální anatomí, která nevyhovuje typickým definicím žen nebo mužů.

⁵³ The Yogyakarta Principles [online]. ARC International: ©2016 [Cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://gayanusantara.or.id/info-lgbtiq/lgbtiq-history/>.

3.7 LGBT krize

Určitá míra diskriminace vůči LGBT komunitě se v Indonésii vyskytovala vždy, například ve formě fyzického či psychického násilí, hlavně ze strany militantních muslimských skupin. Přestože místní vlády a policie tyto události spíše ignorovaly a nebyly problémům nápomocny, diskriminace alespoň nebyla podporována ze strany veřejných činitelů.

Poslední tři roky, počínaje začátkem roku 2016, ovšem Indonésie čelí sérii anti-LGBT prohlášení a snah i ze strany vlády, politiků a sociálních organizací, a s útoky bývá veřejně sympatizováno. Tato situace byla pojmenována jako „LGBT krize“. Název byl poprvé použit jako hashtag na sociální Instagram (*#DaruratLGBT*).⁵⁴

Jsou rušeny programy na prevenci HIV a indonéské orgány touto spoluúčastí na diskriminaci podporují epidemii HIV.⁵⁵ Byla také například uzavřena Al-Fatah, jediná instituce islámského vzdělání pro homosexuály a transgender osoby⁵⁶, a díky anti-LGBT náladě poháněné i ze strany autorit dochází i k většímu množství útoků, zejména v provincii Aceh. Příkladem může být případ z ledna roku 2018, kdy místní policie udělala zátah na vytipovaný kosmetický salon a dvanáct waria veřejně ponížila tím, že všem oholila hlavu ve snaze z nich udělat pořádné muže.⁵⁷

Co tuto LGBT krizi dělá nejvíce znepokojivou je ten fakt, s jakou rychlostí přicházejí a jsou schvalovány návrhy anti-LGBT zákonů. Příkladem je zákaz emoji dvojic stejného pohlaví v aplikacích na posílání zpráv⁵⁸ nebo Indonéská psychiatrická asociace,

⁵⁴ BOELLSTORFF, Tom. Against State Straightism: Five Principles for Including LGBT Indonesians. In: E-International Relations [online]. 21.3.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2016/03/21/against-state-straightism-five-principles-for-including-lgbt-indonesians/>.

⁵⁵ Human Rights Watch. Indonesia: Anti-LGBT Crackdown Fuels Health Crisis. In: Human Rights Watch [online]. 1.7.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2018/07/01/indonesia-anti-lgbt-crackdown-fuels-health-crisis>.

⁵⁶ FEDER, J. Lester a HINDRYATI, Rin. Muslim School For Trans Women Shut Down In Indonesia. In: *Buzzfeed News* [online]. 26.2.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.buzzfeednews.com/article/lesterfeder/muslim-school-for-trans-women-shut-down-in-indonesia#.dcMleJowV>.

⁵⁷ YULIUS, Hendri. Politics of debilitation: Indonesian transgenders under siege. In: *The Jakarta Post* [online]. 30.1.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.thejakartapost.com/academia/2018/01/30/politics-of-debilitation-indonesian-transgenders-under-siege.html>.

⁵⁸ Associated Press in Jakarta. Indonesia bans gay emoji and stickers from messaging apps. In: *The Guardian* [online]. 12.2.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/12/indonesia-bans-gay-emoji-and-stickers-from-messaging-apps>.

kteřá začala homosexualitu, bisexualitu a transgenderismus klasifikovat jako duševní poruchu.⁵⁹

Zatím nejvíce zneklidňující snahou v oblasti zákonů je od roku 2018 opakované úsilí kriminalizovat homosexuální pohlavní styk⁶⁰ v rámci celé Indonésie. Proti této snaze veřejně vystoupil Vysoký komisař OSN pro lidská práva.⁶¹

V roce 2016 nedošlo k žádnému většímu zviditelnění LGBT komunity pomocí aktivismu, protože organizace zůstávají malé a v politice se stále bohužel dostatečně neangažují, a proto není jasné, na co přesně tyto anti-LGBT snahy reagují. Mohl by to být posun v LGBT právech v západním světě, zvláště v oblasti rovnosti manželství, nebo by důvodem mohlo být rozšiřování militantnějšího islámu. Nicméně ačkoliv jedny z neostřejších prohlášení pocházely právě od islámských organizací typu FPI⁶², v argumentech proti LGBT se o hříchu nebo jiných prvcích islámu nikdy nezmiňují. Mnoho muslimů dokonce hovoří proti anti-LGBT činům. Součástí bývají tedy spíše tvrzení, že zbožnost je důležitá pro národní identitu a LGBT jde proti ústavě a především, že „LGBT nezapadá do národní kultury.“⁶³

„LGBT krize ohrožuje postavení LGBT Indonésanů v občanské společnosti tohoto národa a může vést k novým formám homofobie. Je zradou důstojnosti a práv LGBT Indonésanů a zradou principů rozmanitosti a tolerance, na nichž byla Indonésie založena.“⁶⁴

⁵⁹ YOSEPHINE, Liza. Indonesian psychiatrists label LGBT as a mental disorders. In: *The Jakarta Post* [online]. 24.2.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.thejakartapost.com/news/2016/02/24/indonesian-psychiatrists-label-lgbt-mental-disorders.html>.

⁶⁰ JACKMAN, Josh. Indonesia is set to ban gay sex. In: *Pink News* [online]. 31.1.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.pinknews.co.uk/2018/01/31/indonesia-is-set-to-ban-gay-sex/>

⁶¹ KAPOOR, Kanupriya. U.N. rights chief slams Indonesia proposal to outlaw gay, extramarital sex. In: *Reuters* [online]. 7.2.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-indonesia-rights-un/u-n-rights-chief-slams-indonesia-proposal-to-outlaw-gay-extramarital-sex-idUSKBN1FR0YJ>.

⁶² FPI neboli Front Pembela Islam je indonéská islámská politická strana známá pro organizaci různých náboženských nebo politických masových protestů.

⁶³ BOELLSTORFF, Tom. Against State Straightism: Five Principles for Including LGBT Indonesians. In: *E-International Relations* [online]. 21.3.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2016/03/21/against-state-straightism-five-principles-for-including-lgbt-indonesians/>.

⁶⁴ Tamtéž.

4 SOCIÁLNÍ ŽIVOT LGBT KOMUNITY V INDONÉSII

Nálada ve společnosti přímo ovlivňuje společenský život komunity, protože hraje velkou roli v míře otevřenosti a veřejnosti socializace. Tato kapitola představuje hlavní kategorie míst, kde sociální život LGBT komunity probíhá. Následující informace vycházejí čistě z poznatků knihy Toma Boellstorffa, který se ve svém několikaletém výzkumu LGBT komunity v Indonésii na komunitou oblíbené formy sociálního života zaměřil a blíže je charakterizoval.

4.1 Tempat ngeber

Sociální svět LGBT komunity se rozléhá od soukromých prostor ložnic až po nákupní centra. *Tempat ngeber* (v překladu „místo setkávání“) se ve slangu *bahasa gay*⁶⁵ přezdívá veřejným místům, kde se komunita setkává, a které jsou její většinou vnímána jako prototypy LGBT světa. Město je považováno za otevřené nikoliv podle viditelnosti LGBT komunity na daném místě, nýbrž podle její rozsáhlosti; otevřené město má hodně tempat ngeber. Tempat ngeber většinou zabírají okrajový prostor veřejných míst jako jsou parky, městská náměstí, mosty, nábřeží či autobusové stanice. Často tomu tak je i ve městech, kde žije jen několik tisíc obyvatel. V jednom takovém místě bývá okolo pěti až dvaceti osob.⁶⁶

Většina tempat ngeber je spojena s konkrétními dny v týdnu. Sobotní noc obecně bývá oblíbeným večerem pro trávení volného času a tím pádem je i dobrou nocí pro tempat ngeber. Obvykle se zde lidé scházejí v nočních hodinách, ale existují i tempat ngeber, které fungují přes den.⁶⁷

Jsou to místa sounáležitosti, místa, kde si člen komunity může promluvit s ostatními o strastech i radostech svého života, zažít nějaký románek, poznat sám sebe, anebo si prostě jen užívat přítomnost sobě samých. Témata přítomných diskuzí obvykle náleží LGBT světu – žertování, drby o vztazích a sexu, občas se rozebírají osobní problémy, o partnerech či problematické homofobní rodině. Občasně jsou i místem, kde nalézt sexuálního partnera. Může se stát, že i heterosexuál sem přijde hledat jednorázového partnera jen tak na zkoušku.⁶⁸

⁶⁵ Bahasa gay, „gay jazyk“ je lingvistický fenomén, slang používaný gay komunitou v Indonésii.

⁶⁶ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s.128.

⁶⁷ Tamtéž, s. 129.

⁶⁸ Tamtéž, s. 131.

Lesby se této kultury veřejného poflakování moc neúčastní. Nejenže jsou uzavřenější a preferují soukromá setkávání, ale je to také díky povaze tempat ngeber, která bývají aktivní hlavně večer. V Indonésii je neakceptovatelné, aby žena během noci trávila několik hodin posedáváním v parku. Žena, která se někde večer takto vyskytuje, bývá automaticky označena za prostitutku, a toto označení nechťejí lesby i kvůli reputaci ve svém běžném životě riskovat. Lépe je na tom v tomto ohledu komunita tomboi, která díky svému mužskému vzhledu na sebe nestrhává večer takovou pozornost jako femme lesby, ale i přesto tato aktivita patří víceméně gayům a waria.⁶⁹ Pokud se někdo nazývá gayem, pravděpodobně na takových místech tráví hodně času, ale i ti co tam nechodí, tato místa vnímají jako důležitá místa pro gay svět – jsou to místa k nalezení přátelství, sexu a lásky.⁷⁰

Jedny z nejznámějších tempat ngeber napříč Indonésií jsou již mnoho let Pattaya a Calfor v Surabayi, místa setkávání pojmenovaná po známých světových destinacích cestovního ruchu.⁷¹

4.2 Nákupní centra

Místa setkávání se začala formovat i uvnitř nákupních center, což z nich dělá důležitý prvek LGBT světa. Přejít od otevřeného trhu k uzavřeným nákupním centrům s pevnými cenami představuje kolektivní konzumerismus jakožto sociální aktivitu.⁷²

Někteří gayové chodí do tempat ngeber i do nákupních center, ale většina z nich preferuje pouze jeden způsob. Oproti tempat ngeber gay muži často chodí do nákupních center v menších skupinkách. Nákupní centra nejsou otevřená v noci a takže je musí navštívit zároveň se zbytkem běžné populace. To usnadňuje setkání s heterosexuály, kteří by mohli mít zájem o sex. K takové domluvě dochází nejčastěji u záchodů, blízko nichž waria a gayové občas posedávají a hází očima na ty, o které by měli zájem.⁷³

⁶⁹ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 144-145, 147, 165

⁷⁰ Tamtéž, s. 128.

⁷¹ *GAYa Nusantara* [online]. ©2017 [Cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <https://gayanusantara.or.id/info-lgbtiq/tempat-ngeber/>

⁷² BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 133.

⁷³ Tamtéž, s. 134.

4.2 Diskotéky

Běžní Indonésané obvykle prochází kolem skupinky gayů nebo waria na veřejných prostranstvích nebo v nákupních centrech, aniž by si všimli jejich rozdílné identity. Jeden prvek gay geografie má o něco stabilnější přítomnost – a tím jsou diskotéky.⁷⁴

Na tomto druhu socializace lze také nejlépe pozorovat vývoj v čase. Boellstorff ve svém výzkumu, který zachycuje stav komunity kolem roku 2005, popisuje, jak byla velká města Indonésie speciální tím, že v normálních klubech byly občas pořádány gay večery. Komunita v menších městech si musela vystačit s obyčejnými diskotékami, kde se mísila s běžnými heterosexuály. Tam, kde se odehrávaly gay večery stejně nebylo vyhráno, jelikož pokud je majitel podniku považoval za nedostatečně výnosné, byly jednoduše zrušeny, a tak jistota v možnosti účasti na takovém druhu zábavy neexistovala.⁷⁵

Dnes již existují samostatné gay kluby. Většina z nich je na Bali, ale ve větších městech se jich taky pár najde, především v Jakartě a Surabayi.⁷⁶

4.4 Domácká místa

Zatímco domov je obecně místem, kde je homosexualita obvykle skrývána, komunita si vytváří místa na setkávání i na zdánlivě domáckých místech, z nichž nejoblíbenějšími jsou kosmetické salony a *rumah kos* (pronajatý pokoj/dům). Obyčejnější salony krásy bývají součástí vlastníkov domova. Proto, aby se nějaký salon stal oblíbeným na návštěvu, musí tam být pro komunitu dobrá atmosféra. To častokrát znamená, že ho musí provozovat waria. Práce v salonu je totiž typickou prací waria i gayů a většina Indonésanů ví, že je právě zde mohou nalézt.⁷⁷

Jednoduché kosmetické salony jsou často součástí domů majitelů, a proto je zde mezi salony a domovy tenká hranice. Pro homosexuály, kteří žijí uzavřeně, je setkávání na těchto domáckých místech tou jedinou možností, jak interagovat se zbytkem komunity. Toto je obzvláště pravda pro homosexuály z vyšší střední třídy, kteří opovrhují posedáváním v parku v *tempat ngeber*.⁷⁸

⁷⁴ Tamtéž, s. 133.

⁷⁵ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 135.

⁷⁶ *Travel Gay Asia* [online]. ©2019 [Cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelgayasia.com/>.

⁷⁷ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 136.

⁷⁸ Tamtéž, s. 137.

Jestliže má dost finančních prostředků, homosexuál může občas žít sám v domě bez rodinných příslušníků, vyhýbat se tlaku na manželství anebo žít od manželky odděleně. Nejbezpečnějším místem pro setkávání je rumah kos, jelikož se dá zde nalézt soukromí domova, ale bez sociálních vazeb k vlastníkovi. Na vesnicích, kde se nákupní centra a parky nedají nalézt, jsou tato domácí prostředí ohniskem sociálního života komunity.⁷⁹

4.5 Lesbická komunita

Vzhledem k omezením možnosti pohybu žen ve veřejných prostorech, není překvapivé, že tempat ngeber pro lesby téměř neexistuje. Primárními místy lesbické společenské aktivity jsou domovy nebo prostory, kde člověk nevyčnívá, jako jsou nákupní centra, kina, kavárny, kosmetické salony nebo restaurace. Od počátku 90. let se kluby v určitých indonéských městech staly také místem lesbického setkávání.⁸⁰

Lesbická komunita a její sociální život je zároveň silně ovlivněn vzorcem genderové segregace v Indonésii. Přestože jsou jejich hlavní místa setkávání především soukromého rázu, setkávání ve vlastním domově je složité, jelikož i taky jsou často přítomni muži z rodiny.⁸¹

Pokud se gayové, waria a lesby socializují společně, bývá to ovlivněno možnostmi leseb; kosmetické salony, pronajaté domy a komunitou oblíbené gay kluby.

⁷⁹ Tamtéž, s. 137-138.

⁸⁰ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 145.

⁸¹ Tamtéž.

5 METODIKA

V této kapitole je představena výzkumná metoda, která byla použita pro zhotovení praktické části bakalářské práce. Výzkum se soustředil na balijskou LGBT organizaci Gaya Dewata.

5.1 Gaya Dewata

Organizace Gaya Dewata (indonésky *Yayasan Gaya Dewata*, dále jen YGD) je tou nejdůležitější organizací na Bali, která se zabývá LGBT problematikou. Byla založena v roce 1992. Je to komunitní nezisková organizace, která se primárně zabývá vzděláním a prevencí v oblasti HIV/AIDS a podporou touto nemocí postižených. Ve spolupráci s klinikami nabízí bezplatné testování na sexuálně přenosné nemoci a organizuje skupinové diskuse a školení zaměřené na problematiku pohlaví, sexuality a sexuálního zdraví. Další ze snah je také zlepšení postavení komunity v indonéské, zejména balijské společnosti, dosažení rovnoprávnosti a hájení lidských práv LGBT komunity, i za využití médií. Organizace se zaměřuje zejména na gay muže a waria.⁸²

V současnosti (k únoru 2019) pro organizaci pracuje 28 lidí, z toho 24 v Denpasaru a 4 v Singaraji. 17 z celkového počtu potom zastává funkci konzultantů neboli terénních pracovníků, kteří provozují poradenství tváří v tvář, kdy jsou klienti navštěvováni na místech dle vlastních preferencí, dokonce i ve vlastních domovech.⁸³

5.2 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Jak již bylo vysvětleno v úvodu, cílem práce je popsat formy sociálního života LGBT komunity na Bali. YGD je dobrým způsobem, jak se dostat ke členům komunity, kteří mají v tomto ohledu více zkušeností a v problematice širší rozhled než běžná LGBT osoba. Této skutečnosti bylo využito i v druhé části výzkumu, která se snaží zjistit, jak YGD ovlivňuje stav sociálního života komunity i přes fakt, že zlepšování společenského života není jejím primárním cílem.

Výzkumné otázky byly tedy stanoveny následovně:

- 1) *Jak vypadá sociální život LGBT komunity na Bali?*
- 2) *Jaký přínos má organizace Gaya Dewata do sociálního života LGBT komunity na Bali?*

⁸² *Yayasan Gaya Dewata* [online]. ©2019 [Cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.gayadewata.com/>

⁸³ Rozhovor s Aryou, programovým manažerem organizace Gaya Dewata. Denpasar 15.2.2019.

Pro účely vypracování tohoto výzkumu bylo využito kvalitativní metody rozhovorů. V první části, věnující se pouze formám sociálního vyžití na Bali, byla metoda rozhovoru doplněna i o informace z literatury a internetových zdrojů. Druhá část o přínosu organizace vychází již čistě z rozhovorů s jejími pracovníky.

5.3 Rozhovor

Pokud jde o výzkum sociálního života, není metoda rozhovoru jedinou možnou volbou, ale je metodou široce užívanou a dalo by se tvrdit, že i nejčastější.⁸⁴ Nejvíce rozšířenou formou rozhovoru je polostrukturovaný rozhovor, jehož je využito i v této práci. Tento typ řeší nedostatky rozhovoru strukturovaného i nestrukturovaného. Polostrukturovaný rozhovor spočívá v přípravě hlavního okruhu témat, které se badatel snaží prozkoumat, ale zároveň dává volnost v průběhu samotného interview vytvářet otázky nové, které aktivně reagují na výpovědi respondenta v danou chvíli. Díky této flexibilitě má badatel větší šanci lépe porozumět problému a odkrývat další informace.⁸⁵

Rozhovory v tomto výzkumu byly prováděny v indonéském jazyce během měsíce března roku 2019. Odehrávaly se v kanceláři organizace Gaya Dewata v dopoledních hodinách, kdy terénní pracovníci bývali v kanceláři přítomni. Délka rozhovorů se v průměru pohybovala okolo 25 až 30 minut. Všechny rozhovory byly se souhlasem všech účastníků nahrávány, aby byly později přepsány a přeloženy do českého jazyka. Celkově rozhovorů proběhlo 7.

Příklad otázek/témat použitých v rozhovorech:

1. *Jak byste vylíčil/a stav LGBT komunity na Bali? Například v porovnání s ostatními ostrovy Indonésie?*
2. *Popište prosím nejoblíbenější způsoby socializace LGBT komunity na Bali.*
3. *Jaké jsou vaše preference ohledně navštěvování takových míst?*
4. *Jak byste popsal/a vztahy s vašimi kolegy zde v organizaci?*

⁸⁴ GILBERT, Nigel. *Researching social life*. Third Edition. London: SAGE Publications, 2008. ISBN 0-8039-8682-3. s. 159-161.

⁸⁵ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 80-247-1362. s. 159-161.

5.4 Výběr komunikačních partnerů

Prvotním záměrem bylo získat výpovědi jak od pracovníků, tak i od klientů, aby získané informace byly rozmanitější z pohledu zkušeností, které se mezi těmito dvěma skupinami mohou lišit. Vedení rozhovorů s klienty bylo ovšem neúspěšné, kvůli většinové stydlivosti vůči cizí osobě či celkovému nedostatku dobrovolníků. Díky povaze práce musí být terénní pracovníci přirozeně extrovertní, na jejich straně proto nebyl žádný problém. Navíc mnoho z nich u organizace začínalo právě jako klient, a proto i oni měli dostatek zkušeností se na problém podívat z druhé strany.

Tab. 1 Seznam komunikačních partnerů s bližšími údaji o jejich osobě

Jméno	Věk	Původ	Identita	Pozice
Ketut	36	Bali	gay	pracovník v terénu
Garneta	28	Centrální Jáva	waria	pracovník v terénu
Kris	41	Jáva	gay	pracovník v terénu
Machomam	24	Východní Jáva	bisexuál	pracovník v terénu
Yudi	49	Surabaya	gay	pracovník v terénu
Astri	27	Bali	heterosexuálka	management
Sebastian	39	Padang	gay	koordinátor pracovníků

Vzorkem pro výzkum se tedy stalo 7 pracovníků organizace z celkového počtu 24 pro Denpasar. Věkové rozpětí se pohyboval mezi 24 až 49 lety, což také napomohlo rozmanitosti názorů. V aspektu rozmanitosti identit scházel zástupce lesbické a FtM transgender⁸⁶ komunity, protože v organizaci nikdo takový nepracuje, a převažovala identita gay. Toto by mohlo být vnímáno jako nedostatek, ale tento vzorek respondentů bohužel také výstižně zrcadlí nynější stav, kdy je pozornost společnosti ve většině případech směřována pouze na komunitu GWL⁸⁷ a lesbická komunita stále zůstává skoro neviditelná, jak je blíže popsáno v následujících kapitolách. Do rozhovoru byl zapojen i jeden heterosexuál, který má ovšem kromě několikaletých pracovních zkušeností v komunitě také blízké přátele.

Většina z dotazovaných zastává pozici tzv. *petugas lapangan*, v překladu „terénní pracovník“. Jeho hlavní funkcí je oslovovat členy především GWL komunity, informovat je možnostech prevence HIV, správně je nasměrovat, pokud potřebují pomoc, a poskytnout služby, které YGD nabízí, zejména pomoc s HIV testováním. Tohoto obvykle dosahují pomocí návštěvy míst, kde se komunita shromažďuje.

⁸⁶ FtM je zkratka pro female-to-male identitu, tedy transgender muže.

⁸⁷ GWL je zkratkou slov gay, waria a LSL (lelaki sex dengan lelaki – muži, co mají sex s muži).

Původ respondentů reflektuje zjištění, které se rozebírá v následující kapitole, že mnoho LGBT Indonésanů se stěhuje na Bali za lepším životem. Atmosféra na Bali byla uvedena jako jeden z hlavních důvodů, proč se na Bali přestěhovali. Kromě toho dalším obvyklým důvodem bylo i hledání práce, či návrat za rodinou za účelem postarání se o starší rodiče, či kombinace již zmíněného.

6 LGBT KOMUNITA NA BALI

Bali v problematice LGBT oproti zbytku Indonésie představuje výjimečnou záležitost. Tento ostrov je komunitou označován jako „*LGBT-friendly*“, tedy jako místo, které je vůči komunitě otevřené a laskavé, a lidé se v tomto prostředí s ohledem na svou identitu cítí bezpečně. Dá se odhadovat, že tato skutečnost je způsobena náboženstvím a kulturou odlišnou od zbytku souostroví. Ačkoliv se zde dá nalézt bohatá LGBT scéna, nestaví se na odiv a v kontextu viditelnosti není veřejná. Veřejné projevy náklonnosti nejsou totiž v celé indonéské společnosti vítány, nezáleží na sexualitě jedince⁸⁸.

Oblíbeným výrazem, jak popsat tento výjimečný stav, je u komunity slovo „volný“. Takto se zde LGBT lidé vnímají. Volní neskrývat svou identitu, volní vycházet bezpečně ven a setkávat s ostatními členy komunity, a podobně. Tato volnost samozřejmě není absolutní a stále může občasně docházet ke diskriminaci například v rámci profesního života. Ale v porovnání se zbytkem Indonésie, zejména s Jávou, kde žije více než 55 % obyvatelstva celého souostroví⁸⁹, je Bali pro komunitu skoro rájem. O kontrastu těchto dvou sousedících ostrovů se hovoří často.

„Na Bali to není tak striktní jako třeba na Jávě. Na Jávě jsou LGBT lidé velmi omezení, zatímco tady, pokud neděláme nepořádek, nikomu neublížíme a neohrožujeme veřejný zájem, lidé jsou s LGBT komunitou zadobře a nic proti ní nemají.“⁹⁰

„Je to tady jiné než na jiných ostrovech Indonésie. Třeba Jáva, ta je vskutku anti-LGBT. Tam LGBT lidi vůbec nechtějí, chtějí je mít daleko od sebe.“⁹¹

Není proto nic ojedinělého, že pokud mají tu možnost, menšinové identity opouští své domovy, aby na Bali začali příjemnější život.

„Je tu velmi mnoho LGBT osob a většina z nich jsou migranti z jiných ostrovů Indonésie, protože ví, že Bali je pro LGBT ostrov, kde mohou být volní. Přichází za noční zábavou, kvůli klubům a tak. Na ostatních ostrovech jsou problémy. I když ne 100 % lidí je zde přijato, můžou tu žít a žije se jim tu lépe, je jim tu pohodlně.“⁹²

⁸⁸ ADI, Yoga. Public Display Affection in Indonesia. *FactsofIndonesia.com* [online]. 19.5.2018 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://factsofindonesia.com/public-display-affection-indonesia>.

⁸⁹ *Badan Pusat Statistik* [online]. ©2019 [Cit. 29.3.2019]. Dostupné z: <https://www.bps.go.id/>.

⁹⁰ Rozhovor s Krisem, Denpasar 28.3.2019.

⁹¹ Rozhovor s Astri, Denpasar 20.3.2019.

⁹² Rozhovor s Machomamem, 19.3.2019.

„Na Bali sice nejsou velké platy, jako třeba v Jakartě, aby tu kvůli tomu chtěl někdo žít, ale za to se tu komunita cítí mnohem příjemněji a schopna projevovat se podle svého.“⁹³

Ani většina komunikačních partnerů nepochází z Bali. Ti, co z Bali jsou, hovoří o balijské společnosti jako o lidech, kteří jsou již zvyklí a otevření k odlišnostem různého druhu, sexuality nevyjímaje. Ale zdá se, že je tu slabá hranice mezi akceptací a ignorací, jak bylo v jednom případě popsáno.⁹⁴ Pro komunitu je klíčový vzájemný respekt a nezasahování do náboženských hodnot a tradic hinduistického Bali. Pokud do této oblasti komunita nezasahuje, nevznikají ani problémy.

„Balijsci o nás nepřemýšlejí špatně. V hinduismu je dokonce postava boha jako jsme my, který je ve skutečnosti žena, ale má podobu muže. Pointou je, že když je neobtěžujeme, jsme jim jedno a jsou spokojeni.“⁹⁵

„Balijsci hluboce věří v karmu, takže nemají záměr se do našich záležitostí nějak míchat, do naší komunity zasahovat. Nic proti nám nemají tak dlouho, dokud se chováme dobře. Když se chováme dobře, přijímají nás dobře i oni.“⁹⁶

Tento stav může být z části ovlivněn také rozvinutým turismem, který otvírá dveře cizím kulturám a může s sebou přinášet myšlenky ze západu, kde je postavení LGBT komunity ve společnosti už na mnohem vyšší úrovni. Bali je totiž nejnavštěvovanější ostrovem celé Indonésie⁹⁷ a nepřehlédnutelným trendem je zde také LGBT turismus⁹⁸. Díky této koncentraci turistů je Bali opravdu speciálním případem. Gay Indonésané sem dokonce občas cestují s účelem seznámit se s homosexuály ze západu, až tak je Bali v tomto ohledu populární.⁹⁹

Není ale jasné, zda se tady LGBT turismus rozšířil a stal populárním právě díky atmosféře přijetí ze strany balijské společnosti, anebo zda balijská společnost teď žije v míru s vnitřní indonéskou LGBT komunitou jako důsledek setkávání se s turisty odlišné kultury i sexuality.

⁹³ Rozhovor se Sebastianem, Denpasar 28.3.2019.

⁹⁴ Rozhovor s Yudim: „Většina obyvatel Bali je vůči komunitě ignorantní a neřeší ji.“

⁹⁵ Rozhovor s Garnetou, Denpasar 19.3.2019.

⁹⁶ Rozhovor s Krisem.

⁹⁷ Badan Pusat Statistik [online]. ©2019 [Cit. 29.3.2019]. Dostupné z: <https://www.bps.go.id/>.

⁹⁸ LGBT turismus neboli LGBT turistika je forma niche turismu určeného pro členy LGBT komunity, kteří chtějí cestovat do LGBT-friendly destinací, cestovat s ostatními LGBT lidmi apod.

⁹⁹ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 221.

LGBT turismem se více zabývá kniha *Research Themes for Tourism*¹⁰⁰ a konkrétně k Bali potom oficiální zpráva od Světové Obchodní Organizace *Global Report on LGBT Tourism*.¹⁰¹

¹⁰⁰ ROBINSON, Peter, Sine HEITMANN a Peter U. C. DIEKE. *Research themes for tourism*. Cambridge, MA: CABI, 2011. ISBN 1845936841.

¹⁰¹ UNWTO: Global Report on LGBT Tourism, vol. 3. [online]. ©2012 Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population>

7 SOCIÁLNÍ ŽIVOT LGBT komunity na Bali

7.1 Gay bary a kluby

Jedním z nejoblíbenějších způsobů sociálního vyžití LGBT komunity na Bali jsou bez pochyby gay kluby a bary. Ačkoliv i zde převažují návštěvníci, kteří se identifikují jako homosexuálové nebo waria, zbytek LGBT komunity tady také nezůstává pozadu a gay bary jsou jedním z míst, kde se sejde opravdu celá komunita. Tyto kluby jsou samozřejmě i volně přístupné heterosexuálům a jsou též velmi oblíbené u turistů.

Jak již bylo popsáno v teoretické části této práce, gay kluby zaznamenaly z aktivit komunity největší posun. Ještě před méně než 15 lety zde neexistovaly samostatné kluby, pouze občasné gay noci.¹⁰² Nyní je tu samostatných gay klubů s každovečerním programem hned několik. Všechny se nachází v oblasti Seminyaku, který se stal synonymem pro LGBT život.

„Pokud se komunita schází kvůli zábavě, je to jistě v Seminyaku, kde jsou gay bary, tady se setkávají nejčastěji. Jsou tu pro ně každý den speciální události. Gay bary jsou jistě neoblíbenější a nejčastější způsob zábavy a většina komunity na tato místa chodí, a to hlavně o víkendu, kdy je to super způsob odreagování se od únavného pracovního týdne.“¹⁰³

Diverzita těchto barů a klubů nabízí komunitě každý večer různorodý program, kde si každý najde to svoje – od obvyklých diskoték, přes tematické večery, až po nejvyhledávanější události v podobě drag show.¹⁰⁴ Kluby se též vyznačují hostováním soutěží krás, které jsou oblíbené obzvláště u komunity waria.

Naprostý základ představuje již tradiční trojice klubů na ulici Camplung Tanduk, která je jádrem sociálního života komunity na Bali. Vstupy do těchto klubů se nachází pár metrů od sebe, nicméně zde nepanuje žádná rivalita. Kluby se navzájem doplňují a mnohými návštěvníky jsou brány jako zastávky – je běžné, že nestráví večer pouze v jednom klubu, ale že je vystřídají všechny.

Do této trojice klubů patří Mixwell, Bali Joe a F Bar. Mixwell je oblíbený jako výchozí bod večera, plný zejména pátky a soboty. Drag shows tu probíhají téměř

¹⁰² BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 135.

¹⁰³ Rozhovor s Yudim, Denpasar 20.3.2019.

¹⁰⁴ Drag show je forma zábavy nejčastěji spojovaná s gay kulturou. Zahrnuje představení drag queen (transvestita, crossdresser).

každodenně. ¹⁰⁵ Klub Bali Joe je asi ten nejpobulárnější s nejpestřejším programem bez nutnosti platit vstup. Na denním pořádku jsou tu go-go tanečníci, drag show a hlavně živá vystoupení. ¹⁰⁶ Poslední ze tří klubů F Bar poskytuje hlavně prostor pro tanec, show se tu konají zřídka. ¹⁰⁷

Dalším barem je bar Bottoms Up umístěný poblíž trojice na stejné ulici, který také nabízí typické drag shows, ale od ostatních klubů se odlišuje především svými známými shower shows, kde gay go-go tanečníci baví publikum svým smyslným představením v prosklené sprše uvnitř baru. ¹⁰⁸

Někdo za gay bar považuje i prestižní Sky Garden, party komplex s 8 kluby a bary v Legianu, který stojí na původním místě jednoho již neexistujícího gay baru. Část komunity má proto toto místo s gay barem spojené. Jeden z nynějších klubů o menší velikosti pojmenovaný Club Pride sice vítá duhovou vlajkou, ale dalo by se tvrdit, že toto místo je spíše LGBT-friendly než čistě LGBT. Vstup do komplexu taky většinu místních odrazuje vyšší cenou, v přepočtu okolo 250 Kč. ¹⁰⁹

Internetový průvodce *Travel Gay Asia* na své mapě uvádí ještě bar Potato Head Beach Club, který také není čistě LGBT podnikem, ale u komunity je velmi oblíbeným. V tomto day clubu si lidé mohou užít drink a odpočinek u bazénu i za bílého dne. ¹¹⁰

7.2 Sauny a spa

Dalším velmi oblíbeným způsobem, jak trávit svůj volný čas, jsou tzv. gay sauny a spa. Boellstorff o tomto stylu zábavy vůbec nehovoří, ale komunita saunám přisuzuje v ohledu svého sociálního života velký význam. Je pravděpodobné, že žádné takové oficiální sauny a spa v jeho době ještě neexistovaly, vzhledem k tomu, že nepopisuje ani gay kluby, jak již bylo vylíčeno v předchozí podkapitole. Pokud se zde nějaké nacházely,

¹⁰⁵ *Bali Gay Guide* [online]. ©2014 [22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.baligayguide.com/>, THOMSON, Mat. Gay Seminyak in Bali: The Top Gay Bars, Gay Clubs & Gay Beaches. In: *travelbyinterest.com* [online]. 31.5.2017 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z:

<https://www.travelbyinterest.com/blog/article/7/gay-seminyak-in-bali-the-top-gay-bars-gay-beaches>.

¹⁰⁶ *BALI by Hotels.com* [online]. Asia Web Direct: ©2019 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.bali-indonesia.com/>.

¹⁰⁷ *Travel Gay Asia* [online]. ©2019 [Cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelgayasia.com/>.

¹⁰⁸ The Gay Passport [online]. ©2019 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://thegaypassport.com/gay-bali/drink/>, THOMSON, Mat. Gay Seminyak in Bali: The Top Gay Bars, Gay Clubs & Gay Beaches. In: *travelbyinterest.com* [online]. 31.5.2017 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z:

<https://www.travelbyinterest.com/blog/article/7/gay-seminyak-in-bali-the-top-gay-bars-gay-beaches>.

¹⁰⁹ *BALI by Hotels.com* [online]. Asia Web Direct: ©2019 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.bali-indonesia.com/>, *The Gay Passport* [online]. ©2019 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z:

<http://thegaypassport.com/gay-bali/drink/>.

¹¹⁰ *Travel Gay Asia* [online]. ©2019 [Cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelgayasia.com/>.

musely být velmi skryté a uzavřené. Za jedno desetiletí zde tedy došlo k velkému posunu. Tyto sauny jsou věnovány pouze gay mužům, potažmo celkově ostatním MSM¹¹¹.

Gay sauny a spa mají tradici téměř po celém světě. Od svých počátků, ještě v dobách, kdy homosexualita byla ve většině zemí světa nelegální, měly pověst toho jediného bezpečného místa, kde se gayové mohou bezpečně scházet za účelem navazování sexuálních vztahů.¹¹²

*„Gay sauny speciálně pro gaye jsou taky oblíbené. Ti, co přichází na Bali a chtějí takováto místa poznat, mají příležitost, protože třeba na Jávě už všechny takové sauny zavřeli. Sauna je místo pro gaye s příležitostí se seznámit se stejnými, klidně i bisexuály. Pokud jdete do sauny, je to místo pro hledání sexuálních vztahů, které se dějí rovnou tam.“*¹¹³

Ačkoliv nalézt zde sexuálního partnera je tím prvotním důvodem pro návštěvu, není prý nic neobvyklého jen tak do sauny zajít s kamarády z komunity a posedět, popovídat si. Tyto místa jsou normální spa, kde se vám dostane typického wellnessu; běžné masáže, oblíbené sauny na posezení, a podobně. Jestliže někdo nehledá partnera, přesto preferuje zajít sem, protože toto místo komunitě víceméně patří a dotyčný se tu cítí dobře. A pokud by někdo chtěl využít příležitosti mít pohlavní styk, pro tento účel tam jsou volné pokoje.

Na Bali se těchto spa nachází několik, samozřejmě v oblasti nebo těsné blízkosti Seminyaku. Většina z těchto míst otevírá ještě dopoledne a zavírá v pozdních večerních hodinách ještě před půlnocí.

Jedno z nejoblíbenějších míst s vysokou reputací je Elegantz Spa & Sauna, která je podle místních lidí i tou nejrůšnější. Poskytuje luxusní ošetření se specializací na masáž horkými oleji, a samozřejmě tu neschází ani sauna a posilovna. Dalším oblíbeným místem, co má mezi komunitou jméno, je Coco Grande Spa a Banana Spa.¹¹⁴ Všechna tato místa se vyznačují moderním tropickým interiérem typickým v turistických oblastech

¹¹¹ MSM (men having sex with men – muži co mají sex s muži) = LSL

¹¹² Wayback Machine [online]. ©2006 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20061020010356/http://gaytubs.com/ahistory.htm>

¹¹³ Rozhovor se Sebastianem.

¹¹⁴ THOMSON, Mat. Gay Seminyak in Bali: The Top Gay Bars, Gay Clubs & Gay Beaches. In: *travelbyinterest.com* [online]. 31.5.2017 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelbyinterest.com/blog/article/7/gay-seminyak-in-bali-the-top-gay-bars-gay-beaches>.

Bali. V poslední době se s těmito zařízeními ovšem roztrhl pytel a ani místní nestíhají s narůstajícím počtem držet krok.

Jedním z takových novějších míst, které ovšem místní zaregistrovali a které je oblíbené hlavně u mladých, je MAN Resort v Legianu. Tento day club je místem, kde si komunita může užít drink u bazénu za poslechu hudby, doplněným o žádanou saunu, a dokonce i holičství.¹¹⁵

7.3 Veřejná prostranství

Tempat ngeber, tedy komunitou oblíbená místa ke shromažďování, pracovníci organizace YGD nazývají jako tzv. „hotspoty“.

Jak již bylo popsáno v kapitole Sociální život LGBT komunity v Indonésii, tyto místa jsou specifická tím, že tu z drtivé většiny případů nedochází ke kontaktu s lidmi mimo komunitu, tedy heterosexuály, jak tomu bývá například v gay barech. Drží se zde tedy ten stereotyp, že gayové se socializují pouze s dalšími gayi, a podobně.

„Většina lidí je takových. Chtějí se bavit jen se svými, třeba gayové s gayi. Asi záleží na jedinci. Jsou lidé uzavření i otevření. Já třeba do komunity nepatřím, ale pár kamarádů z ní mám, ti jsou otevření ostatním.“¹¹⁶

Gayové a waria však svoje prostory často sdílí mezi sebou. Lapangan Puputan je v komunitě i mimo ni velmi známé místo, které se stalo hotspotem již před dávnou dobou. Tento park byl po přelomu tisíciletí jeden největších hotspotů na Bali. Mnoho Indonésanů, co se na Bali přestěhuje ovšem preferuje rušný život v oblasti turistického Seminyaku, a Puputan je proto záležitost spíše místních.¹¹⁷ V nočních hodinách, hlavně o víkendu, se tu sejde i přes deset lidí.

Ačkoliv večer za tmy je preferovaný čas setkávání, některá místa jsou plná již přes den. Takovým příkladem je Lapangan Tembak v Denpasaru, který bývá navštěvován už od pozdního dopoledne, a hodně jedinců sem jde například trávit svou obědovou přestávku. Tyto parky jsou v první řadě určeny k setkávání, ale stává se, že si tam lidé jdou hledat i sexuálního partnera.

¹¹⁵ *Travel Gay Asia* [online]. ©2019 [Cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelgayasia.com/>.

¹¹⁶ Rozhovor s Astri.

¹¹⁷ BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. s. 127-128.

„V Tembaku se scházejí hlavně na pokec. A nikdy jsem to neviděl, ale vím, že tam občas dochází i k „zábavě“. Pokud se jedná o tyto prostranství, tak se to tam děje, ale v nákupních centrech ne.“¹¹⁸

Lesby díky své uzavřenosti svoje veřejná místa na schůzky znají hlavně jen mezi sebou, ale bude jich pomálu. Jeden prostor je s jejich komunitou však spojován. Na Bali jsou známé tím, že se setkávají v oblasti Jalan Pandidikan. Dalšími známými jmény jsou ve waria a gay komunitě Lapangan Remingan a Jalan Marlboro.

Na západním pobřeží se pro setkávání nabízí možnost pláží. Z těch je nejznámější a nejvýznamnější pláž Double Six Beach v Seminyaku. Je to totiž jedna z mála lokací, kde se sejde a smíchá celá komunita, nejenom waria a gayové.

„Lesby jsou uzavřenější a jejich místa nejsou tak obecně známá, jako právě u gayů. Ale i pro ně je oblíbená Double Six Beach, kde se setkávají s celou komunitou. Je to míchanice všech, gayů, leseb, bisexuálů, transgender osob...“¹¹⁹

Kromě této pláže v Seminyaku, je populární i pláž Oberoi, Batu Belig v Canggu, anebo velmi turistická Pantai Kuta.

7.4 Nákupní centra a jiná domácká místa

Na nákupní centra a jiná soukromější domácká místa, jako jsou domovy a rumah kosa, se rozhovory v porovnání s významnějšími gay kluby, saunami a veřejnými prostranstvími až tolik nezaměřovaly. Domácí návštěvy, nákupy a kino nejsou žádnou výhradně LGBT aktivitou a tyto aktivity se tedy svou i náplní od zbytku populace tolik neliší. Podle zkušeností pracovníků jsou však nadále oblíbenými lokacemi, obzvláště stereotypní představa nakupování, kde se schází s přáteli z komunity. V rámci domovů je tomu tak obzvláště u leseb, kterým se u ostatních typů populárních aktivit nedostává tolik příležitostí socializovat se. Zvyky setkávání v takových prostorech se liší skupina od skupiny. Kromě návštěv v bezpečí domova, má komunita obecně velmi ráda společnou návštěvu kina nebo karaoke.

„Mám pouze pár kamarádek leseb, ale řekl bych, že celkově všechny lesby jsou velmi uzavřené. Takže jen ony mezi sebou ví jejich způsoby setkávání, ale bude to velmi

¹¹⁸ Rozhovor s Krisem.

¹¹⁹ Rozhovor se Sebastianem.

*soukromé. Taky mívají nějaké akce, ale ne tolik. Scházejí se třeba doma nebo v domovech svých kamarádek, ale třeba jen v pěti, maximálně deseti lidech. Žádné velké akce.*¹²⁰

Největší výběr nákupních center je pak jistě v regenství Badung, konkrétněji v Kutě, kde v posledních letech vzniklo mnoho moderních komplexů, které využily přítomnosti velkého množství cizinců a jejich poptávce po západnějším zboží. Jedná se například o centra Beachwalk, hned vedle pláže Kuta, která je oblíbeným hotspotem, Discovery Shopping Mall nebo Mal Bali Galeria.

¹²⁰ Rozhovor s Krisem.

8 PŘÍNOS ORGANIZACE GAYA DEWATA DO SOCIÁLNÍHO ŽIVOTA LGBT KOMUNITY NA BALI

Následující část výzkumu se snaží zjistit, zdali YGD ovlivňuje stav sociálního života komunity na balijském ostrově a pokud ano, jakým způsobem. Než tato práce analyzuje získané poznatky na toto téma, je nejdříve potřeba shrnout, jaký je její hlavní přínos obecně.

8.1 Hlavní přínos

Jakožto organizace založená primárně s účelem výchovy prevence HIV a ostatních pohlavně přenosných chorob se zaměřením speciálně na LGBT, tyto snahy jsou samozřejmě tím nejvýznamnějším přínosem.

„Podle mě je přínos YGD nesmírný. YGD je v Indonésii jedna z nejstarších organizací s tímto zaměřením a stále má velký vliv na snahy prevence HIV. Tyto snahy mají různou formu. Vedeme lidi k tomu, aby kontrolovali svůj zdravotní stav, aby vedli zdravý životní styl, praktikovali bezpečný sex a tak dále, ale hlavně přispívá svou energií a časem. Kolegové zde pracují v totálním nasazení. Jsou připraveni bojovat nonstop, i za cenu únavy, aby se dostali blíže komunitě a aby bylo dosaženo našich cílů. Aby všichni zůstali zdraví, aby nedostali HIV a když už ho někdo má, tak aby své zdraví udržel, aby se mu kolem toho nesesypal celý život, a hlavně aby neumřel předčasně. To chceme.“¹²¹

Úlohou terénních pracovníků, kteří tvoří značnou většinu zaměstnanců organizace, je tedy udržovat kontakt s komunitou a poskytovat pomoc potřebným lidem. Pouze zlomek klientů kontaktuje organizaci sám od sebe. Většina je oslovena nejprve ze strany organizace, ať už v terénu, přes různé akce a události nebo se k němu organizace dostane přes sociální vazby jiného jedince v komunitě. V tom spočívá důležitost YGD – její aktivní přístup, kdy pracovníci jsou ochotni jít takovou dálku, aby komunitě pomohli.

„Snažíme se zasahovat v případech, kdy lidé neví, koho kontaktovat. Častokrát se stydí zajít k doktorovi, a to samozřejmě ohrožuje jejich zdraví. Spolupracujeme se zdravotními středisky, takže ošetření probíhají zadarmo a lidé jsou díky našim službám šťastnější.“¹²²

Pokud jsou lidé této problematiky již znali, ale nemají odvalu absolvovat potřebnou proceduru na vlastní pěst, organizace funguje jako skvělý společník. Pracovníci

¹²¹ Rozhovor s Astri.

¹²² Rozhovor s Krisem.

doprovází klienty na testy na klinikách, se kterými YGD úzce spolupracuje, a jsou jim podporou. Díky financování mezinárodními organizacemi je testování a další případná lékařská ošetření pro klienty zdarma. Kromě spolupráce s klinikami a *pukesmas*¹²³, je YGD také zapojena do programu od KPA¹²⁴, od které dostává volné kondomy, které následně může na požádání věnovat, ale především distribuovat v hotspotech. Každý večer se jeden z pracovníků nebo dobrovolníků ujme role tzv. *condom mana*, který rozdává volné kondomy na rušné ulici Camplung Tanduk, centru nočního života LGBT komunity.

Ačkoliv YGD sama o sobě mluví jako o organizaci věnované LGBT, mnoho komunikačních partnerů uznává, že hlavní zaměření je pouze na komunitu GWL, kteří jsou v problematice HIV klíčovou populací. Lesby totiž v teorii mají menší risk v přenosu HIV než zbytek komunity¹²⁵, a proto nejsou prioritou. To ale nic nemění na tom, že HIV není jedinou pohlavně přenosnou chorobou, a YGD je tedy v tomto ohledu nedostatkem pomoci lesbické komunitě předmětem kritiky.

Kromě rozšiřování povědomí prevence HIV (a v důsledku snižování počtu HIV nakažených) a poskytování lékařské pomoci, si YGD dává za cíl i zmenšovat stigma vůči této nemoci i celkově vůči LGBT komunitě v široké veřejnosti, hlavně díky své přítomnosti online na sociálních sítích. YGD má pro komunitu funkci cenného zdroje různorodých informací.

*„Naši klienti si občas špatně vyloží informace, co se dočtou na internetu, protože v dnešní době se pro pomoc obrací nejprve tam. Tady se nás často ptají, co z toho je špatně a co správně. Bez nás by si tak důležité informace neměli s kým zkontrolovat.“*¹²⁶

Tento dosah tedy všichni považují za nejdůležitější aspekt aktivity YGD. Nástrojem rozšiřování tohoto dosahu jsou i akce, které organizace pořádá.

¹²³ Pukesmas neboli Pusat Kesehatan Masyarakat je Komunitní zdravotní středisko.

¹²⁴ KPA neboli Komisi Penanggulangan AIDS je Komise na protiopatření AIDS.

¹²⁵ DOYAL, Lesley, NAIDOO, Jennie. AIDS: Setting A Feminist Agenda (Gender and Society: Feminist Perspectives on the Past and Present). 1. vydání. Taylor & Francis, 1994. ISBN 978-0748401635.

¹²⁶ Rozhovor s Garnetou.

8.2 Akce pořádané organizací Gaya Dewata

Téměř všechny aktivity organizace si dávají za hlavní nebo alespoň částečný cíl vzdělávat okolí o problematice LGBT komunity. Tato setkávání však častokrát přirozeně vyústí v navázání nových vztahů.

„Na akcích od YGD se lidé nejenom vzdělávají. Mohou se tu shromáždit a poznat, společně si nechat vzít krev, a tak dále. Je tu hodně služeb, které mohou využít, ale můžou se taky sejít jen kvůli tomu, aby poznali nové přátele.“¹²⁷

8.2.1 *Workshopy a meetingy*

YGD pořádá meetingy a spolupracuje s neziskovými organizacemi i mimo oblast Denpasaru. V minulosti proběhlo již hodně setkání v Jakartě, Yogyakarta, Makassaru a jiných větších městech Indonésie. Organizace je v komunitě známá na celonárodní úrovni.

Dále jsou do workshopů, které YGD organizuje, zapojováni například i představitelé online a tištěných médií a také místní univerzity, například Universitas Udayana. Takovéto workshopy nesou obecná témata o reprodukčním zdraví.

„Je důležité, aby i obecná veřejnost, a hlavně lidé s vlivem, akademici, a i třeba média, měli dostatek znalostí a komunitu dále nestigmatizovali. Je od nich pak očekáváno, že nově nabitě znalosti budou rozšiřovat, a tím budou našim snahám o vzdělávání nápomocní.“¹²⁸

8.2.2 *Focus group discussion*

Jeden z nejvýznamnějších druhů setkání organizace je tzv. *focus group discussion* (FGD). FGD je účinnou metodou, jak shromáždit lidi z podobného prostředí a podobných zkušeností pro diskuzi o konkrétním tématu. Skupina účastníků je vedena moderátorem, který prezentuje témata a dohlíží na plynulost diskuze.¹²⁹ V případě YGD moderátoři z řad zaměstnanců kontrolují pravdivost přítomných tvrzení. V YGD je tento formát oblíbeným způsobem šíření důležitých informací, protože díky diskuzi si účastníci vyjasní veškerá svá nedorozumění, které k tématu mají.

¹²⁷ Rozhovor s Ketutem, Denpasar 19.3.2019.

¹²⁸ Rozhovor s Astri.

¹²⁹ Toolkits. Research tools: focus group discussion. In: ODI [online]. 1.1.2009 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <https://www.odi.org/publications/5695-research-tools-focus-group-discussion>.

Nejenže se účastníci aktivně zapojí do této výměny a získají mnoho cenných znalostí, díky méně formální povaze těchto diskuzí jsou pracovníci také schopni lehčeji navázat vztah s klienty. Přes nového klienta se pak dále dostávají k jeho sociální bublině, tedy dalším členům komunity a novým hotspotům, kam snahy organizace dosud nedosáhly.

„Když máme takové meetingy, musíme se spolu všichni seznámit, aby konverzace mohla probíhat na přátelské úrovni. Často si vyměňujeme telefonní čísla, pak navážeme lepší kontakt a třeba se i později potkáme mimo organizaci.“¹³⁰

FGD je jednou z mála oblastí aktivity organizace, která poslouží i komunitě leseb. Občas jsou totiž pořádány diskuze i na lesbická témata. Hlavním tématem je samozřejmě prevence pohlavně přenosných nemocí, ale i otázky sexuality, genderové identity a stálejší návštěvníci se posouvají na složitější témata typu rovnoprávnosti, zákonů a lidských práv.

„Někdo o sobě třeba celou dobu mluví jako o MSM, protože je v tomto ohledu v komunitě nový. Ale po tom, co ho na diskuzích trochu vzděláme a vysvětlíme všechny rozdílné názvy a terminologie, například rozdíly mezi transgender lidmi, transsexuály a transvestity, tak jim pomůžeme najít svoji správnou identitu. A některá setkání jsou zase jenom o sdílení mezi klienty, jaký je jejich denní život, v komunitě a mezi přáteli, s kým se venku setkávají a tak.“¹³¹

Každý měsíc se koná alespoň jedna taková diskuze. Na jednu skupinovou diskuzi je pokaždé pozváno okolo 20 lidí, většina z toho je nově příchozích.

„Mezi účastníky jsou hlavně nově příchozí. Pokud se někdo vrací třeba na jiné téma, občas s sebou přivede kamarády. Je zde tedy příležitost seznámit se a spřátelit se s novými lidmi. Ano, Indonésie a její lid je většinou stydlivý, ale FGD je velmi přátelské prostředí.“

132

¹³⁰ Rozhovor se Sebastianem.

¹³¹ Rozhovor s Astrí.

¹³² Rozhovor s Krisem.

8.2.3 Mister dan Miss Gaya Dewata

Další akcí organizace na celonárodní úrovni je každoroční soutěž krásy Mister dan Miss Gaya Dewata (MGD), kam se sjíždí účastníci z celé Indonésie. Společenská atmosféra jejich místa původu častokrát neumožňuje takové akce vůbec pořádat, a tak zde využívají šance se události zúčastnit.

MGD je uspořádána ve formě tzv. *edutainmentu*. Edutainment je speciální forma zábavy, která umožňuje účastníkovi být v nějakém ohledu vzdělán a sotva si tohoto procesu povšimnout.¹³³

V tomto případě je oblíbený formát soutěže krásy doplněn o propagaci prevence HIV, přes disciplíny, kde soutěžící kromě dobrého vzhledu a talentu musí prokázat i své znalosti této problematiky a tím jsou cenné informace prezentovány všem přítomným účastníkům. 24 finalistů (12 Miss, 12 Mistrů) před konáním hlavního finále musí projít tréninkem a školením o HIV prevenci i ostatních relevantních tématech – o lidských právech, genderu a podobně. Dohromady i s publikem se akce obvykle účastní přes 200 lidí. Vítězové si zaslouží místo ambasadorů YGD a jsou zapojeni do dalších kampaní prevence HIV a AIDS a do boje proti stigma vůči LGBT v Indonésii, stávají se vzorem pro komunitu¹³⁴. I v této akci se bohužel reflektuje hlavní zájem organizace, tedy komunita gay a waria, a lesby nemohou soutěžit. Můžou alespoň navštívit v roli publika. Vždycky se prý alespoň menší skupinka zúčastní.

Ani tolerantní Bali se v posledním ročníku nevyhnulo problémům. Program soutěže, která se měla uskutečnit 10. října 2018, byl zrušen balijskou policií s odůvodněním, že tato akce není v souladu s hodnotami a náboženstvím uznávaným v Indonésii¹³⁵. Tento odpor se projevil hlavně skrze sociální média, kde zvýšená popularita organizace na sociálních sítích propagujících tuto událost přitáhla pozornost

¹³³ NĚMEC, Jiří and Josef TRNA. Edutainment or Entertainment. Education Possibilities of Didactic Games in Science Education. In *Němec, J. (ed.) THE EVOLUTION OF CHILDREN PLAY - 24. ICCP Word Play Conference*. Brno: Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, 2007. p. 55-64, 10 pp. ISBN 978-80-210-4666-5.

¹³⁴ SURIYANI, Luh De. Pageant winners champion LGBT rights. In: The Jakarta Post [online]. 23.11.2017 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.thejakartapost.com/life/2017/11/23/pageant-winners-champion-lgbt-rights.html>., Rozhovor s Aryou, programovým manažerem organizace Gaya Dewata, Denpasar 15.2.2019

¹³⁵ REZKISARA, Indira. Panitia Cari Lokasi Baru Grand Final Mister Gaya Dewata. In: *Republika.co.id* [online]. 10.10.2018 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.republika.co.id/berita/nasional/daerah/18/10/10/pgdd6d328-panitia-cari-lokasi-baru-grand-final-mister-gaya-dewata>, IRMAN, Syafei. Polda Bali Benarkan Acara Mister dan Miss Gaya Dewata Berbau LGBT. In: Kiblat [online]. 10.10.2018 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.kiblat.net/2018/10/10/polda-bali-benarkan-acara-mister-dan-miss-gaya-dewata-berbau-lgbt/>.

muslimských komunit mimo Bali, které podobné akce odsuzují jako ohrožení společnosti. Nahromaděné stížnosti tedy donutily balijskou policii k zákazu této akce. YGD konání události odložila, dokud se situace neuklidnila a nebyly nalezeny nové prostory. Finále soutěže krásy nakonec proběhlo v prosinci 2018 v mediální tichosti.¹³⁶

Soutěž MGD je jedna z největších LGBT akcí na celém Bali a organizace této události právem přikládá velký význam. Nejenom ze vzdělávacího hlediska, ale také proto, že tato společenská akce dává prostor se sejit jako komunita a poznat nové lidi, stejně jako již zmíněné skupinové diskuze.

„Díky MGD je tu příležitost se shromáždit jako komunita. MGD je místo, kde se všichni znovu sejdou jako přátelé, znovu se shledáme. Díky tomu vytváříme i nová přátelství, což je důležité.“¹³⁷

„Každým rokem přichází noví a noví účastníci, ale jsou tu i takoví, co se vrací a třeba s sebou přivedou kamarády, a tak se další lidé poznávají mezi sebou.“¹³⁸

Ačkoliv je přínos MGD velmi chválen, většina respondentů se shodla, že by byla potřeba pořádat podobných událostí více, aby byl přínos organizace na společenském životě komunity významnější, nebo alespoň v menším měřítku kvůli finanční náročnosti. Jednou za čas projde snaha uspořádat nějakou menší akci pod záštitou gay barů. Našli se zde avšak i tací, kteří podobné události považují za velmi irelevantní vůči hlavnímu poslání organizace.

„Více MGD? Ne, jednou za rok je dost. Vzdělání komunity je důležitější než zábava a přál bych si ho více. To je hlavním zájmem a záměrem YGD. Zdraví LGBT komunity, ne zábava.“¹³⁹

„Tato událost stačí, pokud by jich bylo víc, lidé budou podle mého znuděni, protože je to stále to samé. Podobné události probíhají i mimo YGD, třeba Mrs. Independent, Mrs. Christmas, v klubech se toho pro komunitu dá najít dost.“¹⁴⁰

Tyto názory ovšem nemění nic na tom, že událost Mister dan Miss Gaya Dewata je komunitou milována a její společenský život opravdu obohacuje.

¹³⁶ Rozhovor s Aryou, programovým manažerem organizace Gaya Dewata. Denpasar 15.2.2019.

¹³⁷ Rozhovor s Ketutem.

¹³⁸ Rozhovor s Garnetou.

¹³⁹ Rozhovor s Yudim.

¹⁴⁰ Rozhovor se Sebastianem.

8.3 Vztahy a sociální život

Všichni respondenti se shodli, že u klientů a účastníků akcí organizace pozorují navazování společenských vztahů, a někteří i tvrdí, že vznik přátelství mezi klienty se děje velmi často. Hodně Baličů, kteří nejsou migranti, bývá prý ve svých rodinách ještě uzavřených. Nemohou dát najevo své pravé já, chovat se uvolněně. V prostředí organizace, kde panuje přátelská nálada, na svoji situaci nejsou sami, mohou se zde uvolnit a navzájem se ztotožnit se svými problémy, které plynou ze skutečnosti, že jsou LGBT.

„My jsme vlastně přímým způsobem zprostředkovatelé navazování vztahů v komunitě, pomáháme členům komunity navzájem se poznávat, sdílet mezi s sebou, a tak dále.“¹⁴¹

Vyjádření jednoho ze starších respondentů, který začal pracovat pro YGD už skoro před dvaceti lety, implikuje, že navazování vztahů byl také jeden z úplně prvotních záměrů, kterého chtěla organizace při svých začátcích kromě prevence HIV docílit.

„Od zakladatelů YGD vím, že lidé dříve nevěděli, kde a jak poznávat lidi z komunity. Nemohli s nikým interagovat, zůstávali doma a nebyl ani internet, aby se mohli najít a seznámit takto přes něj. Takže zakladatelé založili YGD se záměrem, aby členové komunity měli místo, kde se sejít a kde se zeptat na potřebné informace o HIV a podobně. A díky tomuto vzdělání šířit informace i mezi svými kamarády, i o tom, kde a jak se scházet. Toto vždy byla hlavní role YGD.“¹⁴²

Organizace je tedy pro lidi skvělým zdrojem nových kontaktů, přirozeně hlavně pro do aktivit více zapojovanou komunitu GWL. Pouhé známosti z akcí samozřejmě můžou a podle všeho často přerůstají v bližší přátelství, ale vztahy hlubšího významu v tomhle ohledu nabývá hlavně sociální bublina pracovníků organizace, kde je přínos organizace vůči jejich sociálnímu životu nejštědřejší.

„Předtím, než jsem tu pracoval, jsem už tak měl hodně příležitostí díky organizaci poznávat nové kamarády. Teď jako zaměstnanec poznávám lidi dál a dál.“¹⁴³

¹⁴¹ Rozhovor s Astri.

¹⁴² Rozhovor s Krisem.

¹⁴³ Rozhovor s Yudim.

8.3.1 Společenské vztahy pracovníků

Tato blízká přátelství mezi klienty a pracovníky nevznikají nuceně, nýbrž jsou vedlejším efektem, který přirozeně vyplývá z náplně jejich práce v terénu. Ta vyžaduje ze strany pracovníků přátelský přístup, aby si klienty získali a udrželi po celou dobu, kdy je spolupráce nutná vydržet, protože proces testování a následných kontrol probíhá běžně okolo časové periody tří měsíců.

„Kamarády se stáváme často. Je to proto, protože i když si klient udělá test, jsme stále v kontaktu kvůli výsledkům, kvůli kontrolám, buď z naší strany nebo nás kontaktují sami. Takže musíme udržovat přátelské vztahy pro lepší spolupráci. Občas jsme i jediné místo, které klientovi porozumí, protože i tady jsme lidé z komunity.“¹⁴⁴

Pracovníci jsou také LGBT, a tím pro klienty bližší osoby než neznámý doktoři, se kterými je obtížné toto choulostivé téma řešit. Dokáží se ztotožnit s klientovou situací, protože si jí sami prošli.

„Lidé preferují řešit takovéto záležitosti s našimi pracovníky, než aby je řešili sami. Můžou se stydět nebo jim být trapně, kdyby měli mluvit s někým z kliniky, koho předtím neznali, a kdo je ještě k tomu heterosexuál.“¹⁴⁵

V tomto vztahu se obvykle řeší citlivé záležitosti týkající se klientova sexuálního života a zdraví, a pracovníci jsou přítomni i v okamžicích, kdy se HIV pozitivní dozvídají tyto špatné zprávy. Funkčnost této spolupráce je podmíněna určitou nutností povinně se sblížit, a tato situace je tedy předpokladem pro navázání přátelství opravdového.

„Testování je proces a je třeba zůstat ve spojení, komunikovat, a přirozeně se tak staneme přáteli, protože se zajímám o novinky v jeho životě, jak se má. Takoví kamarádi mě občas doporučují dále a díky nim získávám další klienty.“¹⁴⁶

Ne vždy tato přátelství vydrží, respondenti shledávají těžké udržet kontakt, pokud se někdo odstěhuje, osobní kontakt je pro ně důležitý.

„Ano, ale nemůžu říct přesně kolik, protože hodně z nich jsou migranti. Spřátelíme se, trávíme spolu čas, ale pak se musí třeba vrátit zpátky do svého domova, třeba do Jakarty,

¹⁴⁴ Rozhovor s Machomamem.

¹⁴⁵ Rozhovor s Astri.

¹⁴⁶ Rozhovor s Garnetou.

do Bandungu. Takhle už tolik neudržíme kontakt, takže nemůžu spočítat, kolik kamarádů mezi klienty mám.“¹⁴⁷

8.3.2 Sociální vazby uvnitř YGD

Spolehlivější trvanlivost mají bezpochyby vztahy utvořené na půdě samotné YGD, tedy mezi pracovníky. Všichni dotázaní o zdejších sociálních vazbách pohovořili v tom nejlepším světle. Vypadá to, že organizace přijímá pracovníky nováčky za své velmi rychle a rychle jim dává pocit, že tam patří.

*„Naše vztahy jsou dobré, velmi přátelské. Na to, že jsem tu tak krátkou dobu, už je mi tu příjemně a pohodlně. Ano, teď už jsme přáteli. Hned ze začátku jsme se samozřejmě neznali, ale teď už tu všichni jsou jako blízcí kamarádi.“*¹⁴⁸

Ačkoliv náladu na pracovišti popisují jako uvolněnou a kolegové se navzájem vnímají jako zábavní společníci, hlavní cíle organizace jsou vždy na prvním místě a dobré vztahy podporují potřebnou kooperaci pro správné fungování organizace.

*„Všichni tu mezi sebou mají dobré vztahy, nezáleží, kdo má jakou funkci. Díky tomu je naše kooperace a spolupráce lepší, plynulejší. Nevnímám je tady jenom jako součásti mojí práce. Navzájem si pomáháme a jsme tu pro sebe.“*¹⁴⁹

*„I když nás je tu většina terénních pracovníků, není mezi námi žádná soutěživost, vždy mezi sebou kooperujeme. Když najdu klienta, musím vědět, zda už nebyl u nějakého z mých kolegů. Pokud na něho mám nějakou výhradu nebo stížnost, když je to složitý případ, můžu pro radu ke koordinátorovi, požádat o pomoc toho, kdo už se s tím klientem zabýval dříve a tak, všichni jsou ochotni pomoci.“*¹⁵⁰

Práce v této organizaci má podle výpovědí pro většinu pracovníků opravdu velký význam. Častokrát o sobě mluví jako o rodině.

*„Navzájem si pomáháme, podporujeme. Není to pouze práce, jsme pro sebe jako rodina.“*¹⁵¹

Společná vize organizace je pro ně důležitá. Práci s klienty mezi sebou probírají i ve volném čase. Jako jeden ze způsobů trávení svého volného času s kolegy také uvedli i

¹⁴⁷ Rozhovor se Machomamem.

¹⁴⁸ Rozhovor s Machomamem.

¹⁴⁹ Rozhovor se Sebastianem.

¹⁵⁰ Rozhovor s Garnetou.

¹⁵¹ Rozhovor s Ketutem.

práci přesčas, kde dobrovolně navštěvují hotspoty a seznamují se s dalšími členy komunity ze své vlastní vůle, aby je trochu vzdělali nenuceným způsobem. Díky tomu, že to není pouze pracovní návštěva, se sami na těchto místech socializují.

„I po pracovních hodinách se spolu scházíme a většinou třeba ve třech docházíme ke známým místům setkávání. Tam se s lidmi pobavíme a trochu je i vzděláme. Kdyby si později chtěli udělat HIV test, tak ví, koho kontaktovat.“¹⁵²

8.3.3 Sociální život pracovníků YGD

Kromě dobrovolné práce přesčas se pracovníci podělili i o své další vlastní preference způsobů trávení svého sociálního života. Mnoho interakcí vyplývá z přátelských vztahů v organizaci, často tráví volný čas ve skupině, která obvykle zahrnuje okolo 4 lidí, ale není exkluzivní jen pro kolegy či klienty, co jsou přáteli.

„Není to jen skupinka lidí z práce, ale přidávají se i jiní kamarádi. Občas někdo s sebou vezme svého partnera, jiného kamaráda, někdy zase já. Takhle se s ostatními poznáme navzájem a seznamujeme se neustále s novými lidmi.“¹⁵³

„Většinou jsme třeba tři z organizace, ale jeden z nás třeba přivede svého kamaráda, nikomu to nevadí. Díky tomu jsem si udělal už několik nových přátel.“¹⁵⁴

Mezi nejoblíbenější aktivity patří i tady návštěva gay barů. Ačkoliv noční život bývá často spojován se zábavou mladé generace, podle věkového rozmezí respondentů by se dalo tvrdit, že gay bary a kluby jsou populární ve všech aktivních věkových skupinách. Dva z komunikačních partnerů ovšem jejich dříve oblíbené gay bary a kluby již navštěvovat přestali a preferují klidnější aktivity.

„Dříve jsem se takovýchto aktivit účastnil, hlavně jsem je dokonce i pořádal, ale nyní už ne, teď se soustředím na svou rodinu.“¹⁵⁵

„Dříve jsem chodil, ale teď se cítím lépe, když se spíš věnuji práci a socializuji se jinak. Když je ale čas na zábavu, radši než gay kluby a bary mám spíš pláže, nebo jiné cestování.“¹⁵⁶

¹⁵² Rozhovor s Yudim.

¹⁵³ Rozhovor s Ketutem.

¹⁵⁴ Rozhovor s Krisem.

¹⁵⁵ Rozhovor s Yudim.

¹⁵⁶ Rozhovor s Machomamem.

Setkávání na plážích, které Bali nabízí, je taktéž jako u zbytku komunity velmi oblíbené. Hodně z respondentů zmínilo i chození do kina, jakožto oblíbený, už více obvyklý způsob trávení času s přáteli. LGBT lidé se samozřejmě zapojují do běžných aktivit normální společnosti. Sejit se po práci s kolegy nebo i klienty u dobrého jídla a pití není žádnou speciální aktivitou vyhrazenou pro LGBT, ale respondenti podobně běžné aktivity i přesto uváděli, protože pro ně mají určitý význam. Jedním z míst, které ovšem obzvlášť milují, je karaoke.

„Komunita má hrozně ráda společné zpívání, rádi se shromažďují v místech, kde je karaoke. Když my pořádáme nějakou akci, musíme se ujistit, že tam vždy bude prostor pro zpěv, ať už to bude karaoke nebo něčí pěvecké představení, ke kterému se mohou přidat.“¹⁵⁷

Astri, jedna ze dvou heterosexuálů, co v YGD pracují, jakožto člen marketingového týmu nemá příležitosti se poznávat s klienty, a ačkoliv má v organizaci přátele, venku se s nimi setká málokdy.

„Myslím, že se komunita nemá problém se socializovat nejen mezi sebou, ale i s běžnými heterosexuály. Není nikdo, kdo by se před světem tak hodně uzavíral, izoloval se, že by mluvil jen se členy komunity. Já s nimi prostě jen na nějaká menší setkání nechodím. Pokud je nějaká větší akce, třeba Mister dan Miss Gaya Dewata, tak tam se určitě chodím podívat, ale jinak ne. Je to spíš tím, že tu máme málo ženských.“¹⁵⁸

Setkávání probíhá samozřejmě i na soukromější úrovni, jako například v případě scházení se u někoho doma.

„S kým se scházím, tak většinou přijdou ke mně domů, něco si uvaříme, dáme si kávu. Nebo si naplánujeme, že spolu půjdeme do kina. Většinou chodíme právě do kina, na pláž, do nákupního centra společně nakupovat.“¹⁵⁹

Frekvence těchto společných aktivit byla většinou respondentů popsána podobně. Dvakrát až třikrát týdně probíhá nějaké prosté setkání, například pláž nebo společné jídlo. Pokud je to něco, do čeho musí putovat finance, jako například společné nakupování

¹⁵⁷ Rozhovor s Astri.

¹⁵⁸ Rozhovor s Astri.

¹⁵⁹ Rozhovor s Machomamem.

v nákupním centru nebo akce v klubech, tak se to odehrává obvykle po výplatě. Někteří ovšem neřeší a nepozorují, jak často se zapojují do zmíněných aktivit.

„Nemůžu říct přesně, jak často, záleží na mojí náladě, na náladě ostatních. Hlavně neděle jsou takovým relaxačním dnem, tak to se třeba domluvíme, že se sejdeme a odpočineme si u nějaké společné aktivity, nebo vyrážíme právě do hotspotů poznávat nové klienty a jiné známosti.“¹⁶⁰

Někdo se zároveň účastní akcí v klubech mnohem častěji než zbytek, třeba i jednou týdně. Toto je však možná podmíněno tím, že tito lidé, jako například pracovnice Garneta, mimo organizaci pracují i v zábavním průmyslu, a tím pádem mívají často vlastní vystoupení, které následně spojí se zábavou.

¹⁶⁰ Rozhovor se Sebastianem.

8.4 YGD jako komunita

Z vypovědí respondentů se dá vyčíst, že příslušnost k organizaci jakýmkoliv způsobem, ať již v roli klienta či pracovníka, má pozitivní vliv na jedincův sociální život. V organizaci má jedinec mnoho příležitostí poznávat další členy komunity, tedy lidi, co mu v určitém ohledu rozumí.

„Ano, díky YGD mám hodně příležitostí potkávat mnoho lidí z komunity, protože si tady udělám nějakého přítele, a později se stanu přáteli s dalšími jeho přáteli, takže se takhle dál a dál poznáváme. Hodně lidí jsem už takto poznal.“¹⁶¹

„Pracovníci často vychází ven a poznávají nové lidi. Kdyby tu nepracovali, tak jejich vztahy jsou limitované jen na to, které kamarády si udělali sami v běžném životě. Ale kolegové jsou vlastně povinni setkávat se s mnoha klienty a hledat nové, takže jistě mají celkově více známostí.“¹⁶²

Sexualita tvoří důležitou část lidského života, a tito lidé zde mohou sdílet své problémy, které z jejich odlišnosti pramení. Toto porozumění má schopnost vytvořit mezi lidmi silné pouto.

„Nemám pocit, že bychom byli prostě jen nějaká skupina, YGD je pro mě jako rodina, jako moje vlastní rodina, jsem s nimi za dobře. Rádi si sem do kanceláře chodíme odpočinout, popovídat si, postěžovat si a nechat si poradit.“¹⁶³

Na otázku, zdali organizaci vnímají jako komunitu samu o sobě, odpovídali především kladně. Kromě stejné odlišnosti je zde totiž navíc spojuje stejná vize a stejné cíle pro LGBT komunitu, kterých se zde snaží dosáhnout.

„Navzájem si pomáháme, jsme tu pro sebe. Nijak se neoddělujeme, navzájem se akceptujeme, takže jsme komunita. Není to jen práce.“¹⁶⁴

„Tohle je místo, kam patříme, kde se můžeme sejít. Jinak jsem sám, ale tady jsem rád a cítím se pohodlně. Předtím se mě snažila zaměstnat jiná organizace, ale musel jsem odmítnout. Tady jsem spokojený a mezi svými se tu cítím nejlépe. Používám tu své srdce.“¹⁶⁵

¹⁶¹ Rozhovor s Yudim.

¹⁶² Rozhovor s Astri.

¹⁶³ Rozhovor s Garnetou.

¹⁶⁴ Rozhovor s Machomamem.

¹⁶⁵ Rozhovor s Ketutem.

Tento společný cíl přispívá v komunitě i pocitu sounáležitosti, u pracovníků a klientů zároveň.

„Náš dosah pomáhá pocitu sounáležitosti ke komunitě i u našich klientů, například událostí Mister dan Miss Gaya Dewata, i když je jen jednou za rok, ale také díky dalším akcím, kde mají místo, kde mohou najít pochopení.“¹⁶⁶

„YGD tu pro nás všechny poskytuje místo, kde se lidé setkávají a stávají se přáteli. Kdyby YGD nebyla, tak bychom se možná potkávali jenom venku na ulici. Tady si můžeme více povídat a kamarádit se. Někam patříme.“¹⁶⁷

V porovnání s faktem, že je Gaya Dewata organizací zaměřenou primárně pouze na testování HIV, se její vliv odráží v mnohem více aspektech života zúčastněných, nejenom v tom zdravotním či pracovním. YGD je pro komunitu dalším místem, kde mají možnost se volně projevat, navazovat společenské vztahy, a dostat se vzájemného pochopení.

¹⁶⁶ Rozhovor s Machomamem.

¹⁶⁷ Rozhovor s Ketutem.

9 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo popsat formy sociálního života LGBT komunity na Bali a vliv organizace Gaya Dewata na jejich utváření.

Nálada ve společnosti a postoj k LGBT komunitě ovlivňuje veřejné sociální aktivity této komunity. Podle svých možností se indonéská LGBT komunita nejčastěji setkává na tzv. tempat ngeber (místa setkávání) v podobě veřejných prostranství, nejčastěji parků. Komunita se tu schází hlavně večer a je to místo pro odpočinek, konverzaci a seznámení se s novými lidmi. Dalšími typickými lokacemi LGBT sociálního života jsou nákupní centra, diskotéky a salony krásy.

Ostrov Bali si díky své přívětivé atmosféře vysloužil nálepku „LGBT-friendly“ místa. Komunita se tu cítí volně a mnoho LGBT Indonésanů se sem za příjemnějším životem dokonce stěhuje. Je to způsobeno hlavně odlišnou hinduistickou kulturou. Dalo by se říci, že než akceptována, je komunita místní společností spíše ignorována a její přítomnost je respektována do té doby, dokud se nezasahuje do balijských hodnot a tradic. Tento stav může být také ovlivněn tím faktem, že Bali je turistická destinace a místní jsou otevření odlišnostem díky turistům.

Vznikl zde tedy prostor pro bohatou LGBT scénu. Synonymem pro LGBT sociální život se stala oblast Seminyaku, kde se nachází největší počet gay klubů, barů, saun a spa, což jsou jedny z nejoblíbenějších aktivit komunity. Významná je především trojice klubů Mixwell, F Bar a Bali Joe na ulici Camplung Tanduk, kde bývá nejpestřejší program v podobě drag a shower shows, soutěží krásy a jiných tematických večerů, stejně tak jako běžných diskoték. Sauny a spa jsou věnovány především komunitě gayů a jsou primárně místem pro hledání sexuálního partnera. Poslední dobou vzniká nepřehledné množství těchto podniků a ani místní v tomto ohledu nestíhají držet krok. V Seminyaku i na jiných místech Denpasaru se také vyskytuje značné množství tempat ngeber neboli hotspotů (místní termín). Jedním z takových je například Lapangan Puputan nebo pláž Double Six.

Místní LGBT organizace se jmenuje Gaya Dewata. Jejím hlavním posláním je prevence HIV, zprostředkování testování a distribuce volných kondomů. Nejvýznamnější pozici zastávají terénní pracovníci, kteří docházejí na hotspoty za účelem poznávat členy komunity a šířit důležité informace o HIV prevenci. Kromě toho organizace pořádá skupinové diskuze, kde se komunita může vzdělat i v oblasti problematiky genderu nebo lidských práv, anebo také edutainment soutěž krásy Mister dan Miss Gaya Dewata.

Událost Mister dan Miss Gaya Dewata je jedním z dvou hlavních přínosů organizace do sociálního života LGBT komunity na Bali. Je to akce významná na celonárodní úrovni, dojíždí sem Indonésané ze všech koutů souostroví, hlavně kvůli tomu, že jejich prostředí bývá vůči akcím tohoto typu spíše nehostinné. Tato vzdělávací soutěž krásy poskytuje nejenom vzdělání zábavnou formou, ale hlavně obohacuje veřejný společenský život LGBT komunity.

Druhým přínosem jsou příležitosti k navázání vztahů, které Gaya Dewata svou aktivitou přináší. Díky ní se mezi sebou seznamuje nepřeborné množství lidí z komunity, kteří by se možná jinak než přes organizaci nepoznali. Tak se utváří více sociálních vazeb a lidé mají více možností a příležitostí trávení svého volného času s komunitou. Nejštědřejší je hlavně k sociálním vzbám pracovníků, jelikož ti si častokrát vytváří blízká přátelství ve vztazích s klienty, a především s kolegy. Vnímají se jako rodina a tráví spolu hodně času i mimo práci.

Na hlubší rovině by se dalo tvrdit, že Gaya Dewata pozitivně ovlivňuje sociální život komunity i bez všech těchto akcí, kde se mají lidé možnost sejit a seznámit. Od začátku svého založení musela díky programu na prevenci HIV ochránit a zachránit již spoustu životů. Zde by se tedy dala použít jednoduchá rovnice: čím více života, tím více sociálního života.

Výsledky výzkumu této práce reflektují zkušenosti věkové skupiny 24 až 49 let v prostoru převážně gay komunity. Komunita leseb a transgender mužů nebyla zahrnuta ve vzorku respondentů a zároveň k nim není dostatek informačních zdrojů. Tyto komunity jsou celkově v Indonésii velmi uzavřené až skoro neviditelné, a jejich sociální život není tak bohatý jako u ostatních skupin. Práce je taktéž zaměřena pouze na Denpasar a nesoustředí se na život komunity mimo hlavní město. Na tyto nedostatky by mohla navázat další bádání, která by doplnila chybějící informace a obohatila téma LGBT Indonésie novými poznatky. Toto téma stále nabízí spoustu prostoru pro výzkum.

SEZNAM ZDROJŮ

Prameny

- 1) BAYAR SETENGAH, BANYAK MAU! #KerenNggakHarusMahal [online reklama]. Ramayana Department Store, 3. 1. 2019. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=4jveSzuu3TE>
- 2) Rozhovor s Aryou, programovým manažerem organizace Gaya Dewata. Denpasar 15.2.2019.
- 3) Rozhovor s Astri, pracovnící organizace Gaya Dewata. Denpasar 20.3.2019.
- 4) Rozhovor s Garnetou, pracovnící organizace Gaya Dewata. Denpasar 19.3.2019.
- 5) Rozhovor s Ketutem, pracovníkem organizace Gaya Dewata. Denpasar 19.3.2019.
- 6) Rozhovor s Krisem, pracovníkem organizace Gaya Dewata. Denpasar 28.3.2019.
- 7) Rozhovor s Machomamem, pracovníkem organizace Gaya Dewata. Denpasar 19.3.2019.
- 8) Rozhovor s Yudim, pracovníkem organizace Gaya Dewata. Denpasar 20.3.2019.
- 9) Rozhovor se Sebastianem, pracovníkem organizace Gaya Dewata. Denpasar 28.3.2019.

Tištěné zdroje

- 1) BOELLSTORFF, Tom. Between Religion and Desire: Being Muslim and Gay in Indonesia. *American Anthropologist*, Vol. 107, No. 4., 1.12.2005, pp. 575-585 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3567376>
- 2) BOELLSTORFF, Tom. Playing Back the Nation: Waria, Indonesian Transvestites. *Cultural Anthropology*, vol. 19, no. 2, 2004, pp. 159–195. [cit. 12.1.2019]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3651553.
- 3) BOELLSTORFF, Tom. *The Gay Archipelago: Sexuality and Nation in Indonesia*. Princeton: Princeton University Press, 2005. ISBN 9780691123349.
- 4) BRUCE, Katherine McFarland. *Pride Parades: How a Parade Changed the World*. New York: New York University Press, 2016. ISBN 9781479869541.
- 5) DAVIES, Sharyn Graham. *Challenging gender norms: five genders among Bugis in Indonesia*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2007. ISBN 0495092800.
- 6) DOYAL, Lesley, NAIDOO, Jennie. *AIDS: Setting A Feminist Agenda (Gender and Society: Feminist Perspectives on the Past and Present)*. 1. vydání. Taylor & Francis, 1994. ISBN 978-0748401635.
- 7) FORSHEE, Jill. *Culture and Customs of Indonesia*. 1. vyd. Westport: Greenwood Publishing Group, 2006. ISBN 0-313-33339-4. s. 162.
- 8) GILBERT, Nigel. *Researching social life*. Third Edition. London: SAGE Publications, 2008. ISBN 0-8039-8682-3. s. 159-161.
- 9) MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 80-247-1362. s. 159-161.
- 10) NĚMEC, Jiří and Josef TRNA. Edutainment or Entertainment. Education Possibilities of Didactic Games in Science Education. In *Němec, J. (ed.) THE EVOLUTION OF CHILDREN PLAY - 24. ICCP Word Play Conference*. Brno: Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno, 2007. p. 55-64, 10 pp. ISBN 978-80-210-4666-5.
- 11) SHANKLE, Michael D. *The Handbook of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Public Health: A Practitioner's Guide To Service*. New York: Harrington Park Press, 2006. ISBN 9781560234968.
- 12) SUVIANITA, Khanis. Human Rights and the LGBTI Movement in Indonesia. *Asian Journal of Women's Studies* 19(1):127-138. January 2013 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/12259276.2013.11666145>.

Internetové zdroje

- 1) ADI, Yoga. Public Display Affection in Indonesia. *FactsofIndonesia.com* [online]. 19.5.2018 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://factsofindonesia.com/public-display-affection-indonesia>. Path: Home; Socio Cultural.
- 2) Amnesty International. Indonesia: *Criminalization of consensual intimacy or sexual activity for unmarried couples in Aceh must end*. 27.10.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/582c80894.html>
- 3) Associated Press in Jakarta. Indonesia bans gay emoji and stickers from messaging apps. In: *The Guardian* [online]. 12.2.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/12/indonesia-bans-gay-emoji-and-stickers-from-messaging-apps>.
- 4) *Badan Pusat Statistik* [online]. ©2019 [Cit. 29.3.2019]. Dostupné z: <https://www.bps.go.id/>.
- 5) *BALI by Hotels.com* [online]. Asia Web Direct: ©2019 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.bali-indonesia.com/>.
- 6) *Bali Gay Guide* [online]. ©2014 [22.4.2019]. Dostupné z: <http://www.baligayguide.com/>.
- 7) BOELLSTORFF, Tom. Against State Straightism: Five Principles for Including LGBT Indonesians. In: *E-International Relations* [online]. 21.3.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2016/03/21/against-state-straightism-five-principles-for-including-lgbt-indonesians/>
- 8) DALEY, Bill. Why LGBT initialism keeps growing. In: *Chicago Tribune*. [online] 2.6.2017 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.chicagotribune.com/lifestyles/sc-lgbtqia-letters-meaning-family-0606-20170602-story.html>.
- 9) FEDER, J. Lester a HINDRYATI, Rin. Muslim School For Trans Women Shut Down In Indonesia. In: *Buzzfeed News* [online]. 26.2.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.buzzfeednews.com/article/lesterfeder/muslim-school-for-trans-women-shut-down-in-indonesia#.dcMleJowV>.
- 10) *GAYa Nusantara* [online]. ©2017 [Cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <https://gayanusantara.or.id/info-lgbtqi/lgbtiq-history/>.

- 11) *GAYa Nusantara* [online]. ©2017 [Cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <https://gayanusantara.or.id/info-lgbtq/tempat-ngeber/>
- 12) GOLMMER, Anggatira. It's OK to be gay in Indonesia so long as you keep it quiet. In: *DW.com* [online]. 2.3.2011 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/its-ok-to-be-gay-in-indonesia-so-long-as-you-keep-it-quiet/a-6456222>.
- 13) HAMID, Shadi. What's different about Islam in Malaysia and Indonesia? In: *Brookings* [online]. 7.7.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2016/07/07/whats-different-about-islam-in-malaysia-and-indonesia/>.
- 14) HIDAYANA, Irwan Martua. Does the fatwa on homosexuals in Indonesia matter? In: *The Conversation* [online]. 2.4.2015 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://theconversation.com/does-the-fatwa-on-homosexuals-in-indonesia-matter-39531>.
- 15) Human Rights Watch. Indonesia: Anti-LGBT Crackdown Fuels Health Crisis. In: *Human Rights Watch* [online]. 1.7.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2018/07/01/indonesia-anti-lgbt-crackdown-fuels-health-crisis>.
- 16) INSTITUTE OF MEDICINE. *The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People: Building a Foundation for a Better Understanding*. Washington, DC: National Academies Press, 2011. ISBN 9780309210621.
- 17) IRELAND, Doug. Indonesia: Gays Fight Sharia Laws. In: *ZNet*. [online]. 18.10.2006 [cit. 19.2.2019]. Dostupné z: <https://zcomm.org/znetarticle/indonesia-gays-fight-sharia-laws-by-doug-ireland/>.
- 18) IRMAN, Syafei. Polda Bali Benarkan Acara Mister dan Miss Gaya Dewata Berbau LGBT. In: *Kiblat* [online]. 10.10.2018 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.kiblat.net/2018/10/10/polda-bali-benarkan-acara-mister-dan-miss-gaya-dewata-berbau-lgbt/>.
- 19) JACKMAN, Josh. Indonesia is set to ban gay sex. In: *Pink News* [online]. 31.1.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.pinknews.co.uk/2018/01/31/indonesia-is-set-to-ban-gay-sex/>
- 20) KAPOOR, Kanupriya. U.N. rights chief slams Indonesia proposal to outlaw gay, extramarital sex. In: *Reuters* [online]. 7.2.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z:

<https://www.reuters.com/article/us-indonesia-rights-un/u-n-rights-chief-slams-indonesia-proposal-to-outlaw-gay-extramarital-sex-idUSKBN1FR0YJ>.

- 21) KLIGERMAN, Nicole. Homosexuality in Islam: A Difficult Paradox. *Macalester Islam Journal: Vol. 2: Iss. 3, Article 8*. The Berkeley Electronic Press, 2007 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <http://digitalcommons.macalester.edu/islam/vol2/iss3/8>. s. 10.
- 22) REZKISARA, Indira. Panitia Cari Lokasi Baru Grand Final Mister Gaya Dewata. In: *Republika.co.id* [online]. 10.10.2018 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.republika.co.id/berita/nasional/daerah/18/10/10/pgdd6d328-panitia-cari-lokasi-baru-grand-final-mister-gaya-dewata>.
- 23) SURIYANI, Luh De. Pageant winners champion LGBT rights. In: *The Jakarta Post* [online]. 23.11.2017 [cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.thejakartapost.com/life/2017/11/23/pageant-winners-champion-lgbt-rights.html>.
- 24) *The Gay Passport* [online]. ©2019 [cit. 22.4..2019]. Dostupné z: <http://thegaypassport.com/gay-bali/drink/>.
- 25) *The Yogyakarta Principles* [online]. ARC International: ©2016 [Cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://gayanusantara.or.id/info-lgbtiq/lgbtiq-history/>
- 26) THOMSON, Mat. Gay Seminyak in Bali: The Top Gay Bars, Gay Clubs & Gay Beaches. In: *travelbyinterest.com* [online]. 31.5.2017 [cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelbyinterest.com/blog/article/7/gay-seminyak-in-bali-the-top-gay-bars-gay-beaches>.
- 27) Toolkits. Research tools: focus group discussion. In: *ODI* [online]. 1.1.2009 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <https://www.odi.org/publications/5695-research-tools-focus-group-discussion>.
- 28) *Travel Gay Asia* [online]. ©2019 [Cit. 23.4.2019]. Dostupné z: <https://www.travelgayasia.com/>.
- 29) UNDP, USAID. *Being LGBT in Asia: Indonesia Country Report*. Bangkok, 2014.
- 30) *Wayback Machine* [online]. ©2006 [cit. 22.4.2019]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20061020010356/http://gaytubs.com/ahistory.htm>
- 31) WHITAKER, Brian. Everything you need to know about being gay in Muslim countries. In: *The Guardian* [online]. 21.6.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/21/gay-lgbt-muslim-countries-middle-east>.

- 32) *Yayasan Gaya Dewata* [online]. ©2019 [Cit. 18.2.2019]. Dostupné z: <https://www.gayadewata.com/>
- 33) YOSEPHINE, Liza. Indonesian psychiatrists label LGBT as a mental disorders. In: *The Jakarta Post* [online]. 24.2.2016 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.thejakartapost.com/news/2016/02/24/indonesian-psychiatrists-label-lgbt-mental-disorders.html>.
- 34) YULIUS, Hendri. Politics of debilitation: Indonesian transgenders under siege. In: *The Jakarta Post* [online]. 30.1.2018 [cit. 25.4.2019]. Dostupné z: <https://www.thejakartapost.com/academia/2018/01/30/politics-of-debilitation-indonesian-transgenders-under-siege.html>
- 35) *Worldometers: Indonesia Population* [online]. ©2019 [cit. 16.6.2019]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population>
- 36) *World Population Review: Indonesia Population* [online]. ©2019 [cit. 26.4.2019]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population>